

# ŠIAURĖS ATĖNAI

2010 m. birželio 4 d. Nr. 21 (991)

ISSN 1392-7760

Kaina 1,90 Lt

Skaitant Šliogerį: žmogus tebéra kelyje — p. 2

Apie muzikos festivalį Lenkijoje — p. 6

Indrės Valantinaitės eilėraščiai — p. 7

Iš kūrybinio rašymo (ir vertimo) kursų — p. 11

## Marko kelionių kaleidoskopas

Kas ryta vis kitaip Ieva sugundo Adomą, aprašo detales naujame Kamasutros puslapyje, nupiesia nauja paveikslėli ir, bégdama nuo vakaro tvaro, skuba su Nojaus komanda į laivą, kuriame prieš vakaro žinias galanda snapą, nagus, ke denasi plunksnas visiems gerai žinoma žurnalistė varna.

Viršuje – žvaigždžių vynuogynas. Apačioje – tamsa apsigobusi žemė begalės sapnų akimis žiūri aukštyn. Begalė burnų godžiai varvina seiles. Apverstame paveiksle pavaizduoti personažai pasikeičia vietomis, todėl ryтай būna rasoti arba apšalę. Pasitaiko ir sausenų rytų, bet tuomet tarp viršaus ir apačios tyso debesų blynas, panašiai kaip brūkšnelis tarp dviejų kortų karaliaus pusią.

Liuto kailiu prisdengės asilas ant kalno stebi apačioje blaiaunančių avių kaimenę. Aleliuja, mes tikim, – tu liūtas, pasigailék mūsų, mes nebešlamšim pievų, jos tavo!

Ožys užsideda sniego ir saulės spalvų kaukę, užsivelka žalius obels marškinius su šimtmetį nenubyrančiais žiedų potėpiais, nutepta per tris apvaizdos sekundes, iremia į tamsą liepsnojančius ragus ir tarp juodų potėpių blakstienų ridena saulės juodulį, šis patogiai išitaiso vidurnakčio namų languose, už kurių pažadinti krosnyje traškančio miško čiškia kepami blynai. Išbalusios vėlės per kamino tamsą skuba į ultramarino jūron grimztantį ožio sapną, kuris skėsta, skėsta, bet nenuskėsta, pakibęs ant Ararato viršūnės.

Keturis kartus gieda gaidys, uždega ryto žvakę, vidurdienio žvakę, vakaro ir nakties. Snape dienos plunksna iš metų paukščio sparno. Juodų kontūrų mostais paukštis skrenda per dangų virš sausio gėlynų, per mėlyną pavasario naktį, raudonuojančią rožių liepą, liepsnojančią spalą, skrydžiu atriektu laiko riekėmis maitindamas vėjus.

Per kava nulaistytą dangų žaliašonė kumelė ratiuse tempia beveidį vežiką – kabliu suriestą potėpi, pro liepsnojančią miestą, į paausintą jaunaties šypseną, virš geltonu, juodu, žaliu nudrébtą obelį, kriausę, gal violetinę vakaro slyvą, kuriuoje paukštuku pasiverčęs čiulba išimylėjęs jaunuolis, žvilgsniu prisirišęs prie namo, tarpdury švyti nuotakos rūbais pasipuošusi mylimoji beveidė. Tvoros pjūklas džyrina kaimynų nesantaiką, barstydamas raudonuojančios nakties prijuenas.

Vasaras turėtų būti geltona, bet visą šios spalvos grožybę nuėda dangaus mėlynumas, todėl ji pasidaro žalia. Rudenį gamta persisotina geltoniu, atryja mėlynumą, atiduoda jią dangui ir viską išteplioja savo paletės dažais, bet jau viskas po laiko. Liūdnai čirpia lizdą palikusios kregždės, tamsėjančiuose debesų lapuose rašydomas vasaros testamentą.

Tarp šviesai mėlyno nieko ir tamsiai mėlyno nieko, tarp nesuprantamo vieno ir neapčiuopiamo antro juodu mirties kontūru apvedžiotu baltu angelu skrenda Markas, tarp pirimojo ir antrojo išbarsto prisiminimus apie Paryžių, pasistato Eifelio bokšto buteli, užgeria mėlyno absento, prikydės muzikantas džyrina smuiką, baltais asilas trepsi aplink linksmą šokį, vandenyną pragėrusi silkė žiopciaja Dievui į ausį gražiai idarytas kaltes. I prieš išskubusi mergaitė nusilenkia į publiką atlieka savo pareigą. O kas jai belieka?

Ten, kur žemė, ten ir dangus. Paukščiai gyvena žemėje ir danguje drauge su žmonėmis ir gyvuliais. Pasaulis kunkiliuoją ritualinio aukojimo dūmuose. Viskas netikra, netikra, netikra, bet atpažiusta. Faktūrų atomai ir molekulės spiesdamos verda gyvenimo viralą. Per pusryčius suvalgyti paukščiai su žmonių galvomis gieda medyje, po kuriuo gu-

## PETRAS RAKŠTIKAS

lédamas diriguoją lapiagalvis medžiotojas. Vienatvės kalėjime šviečia katės veidą užsiauginus moteris liūdesio raštais išsiuvinėtu sijonu. Povo uodegos akys stebi kūdikio ranką, maišančią ee, mee ir bee. Violetiniu miško pjūklu va karas džyrina kraujuojantį debesį ir, pakurstęs besibaigiančią dieną juodom anglim, piešia nesibaigiančią naktį, į kurią be perstojo brenda dieną krovinius nešantis karavanas. Iš rojaus į pragarą ir atgal. Lauže kaitinamas ultramarinas išgarina žalią gyvenimo debesį, žaibuojančią juodų linijų žodžiais, sie sminga į širdį ir pažadina ateinančios dienos pa sulinį, nutapytą žemuogių, rožių ir krauso spalvomis. Nuo musmirės atšokusi boružė zyzdama neša interneto kanalais į „Minuscule“ svetainę, suerzina šiukslių konteinerį juodinčią musių koloniją, sėda į „Ferrari“ bolidą ir, staugdama, kaukdama, goždama varlių chorą ir šviltiančią minią,

smulkintas kąsnis slysta žemyn, gražuolės žandas plyksteli ir užgėsta nudegintas atidaromų ir uždaromų durų gaudomo saulės atspindžio, žvilgsnis straksi maršrutu gražuolės–ce pelinas–dūrys, gerai, gerai, nupirksti ko nors, antro cepelinio pilve toks pat mažas mėsos gabaliukas slidinėja po padažą stumdomas šakutės ir peilio, when I need, penki litai dvi dešimt centų, du vyrai velkasi paltus, bučiuoju, vaikinas pasuka galvą ir pirštu prispaudžia slystančią ausinę, šaltis vėl lenda į vidų ir apglėbia moters kojas, tak, tak, tak, trink, padavėja uždaro duris ir nurenka indus. Gražuolės po dyliką litų be perstojo šypsosi.

## Pilnatis

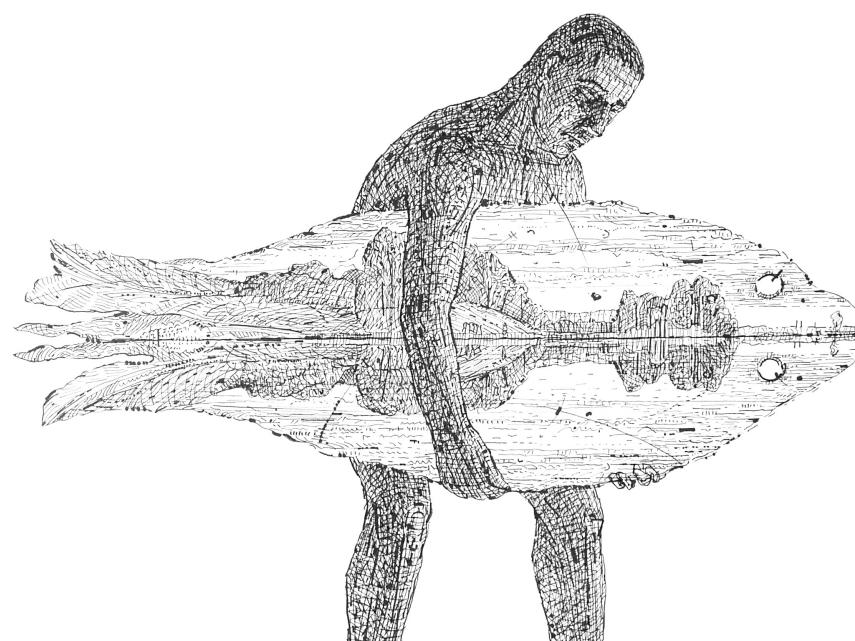
Nemiga – kai iš neužsukto čiaupo be perstojo kapsi ir kapsi virtuvės aplinką atspindintis lašas po lašo. Langas, sienos, stalas, kėdės, grindys, lubos ir šaldytuvas be perstojo krinta, dūžta ir duženos drėgna slieko šliūžė plaukia į upę. Pilnatyje drumsčiasi mintys ir nenusėda ant dugno, kuriuo galėtum bristi į sapną. Sapne viskas aišku, sapne viskas galima. Apžergusi dangų ir vandenį skiriantį miško slieką, barstyda ma nužydėjusių jazminų žiedlapius, mėlyno kobalto prieplanda brenda Nemiga, ikelia tamsos valtin nukritusių méniesieną ir plukdo į dangų.

## Pjesė

Vaikas stovi. Pasilenkia ir ištiesia žemė ranką. Šuo uosto ir kojomis išbado apie jį sniege ratą. Nuo penkiaaukščio kyla balandis. Šoktelis ir nusileidžia, šoktelis ir nusileidžia. Vaikas atsitiesia ir darsi. Šuo atsitsūpęs uoliai stebi vaiko žvilgsnį. Žvilgsnio pusėn atlekia sniego gniūžtę ir ištyksta šalia šuns. Šuo šoka į šalį ir bėga išilgai lango scenos pabrükęs uodegą. Balandis ant penkiaaukščio metodiškai pakelia ir nuleidžia galvą. Iš kaires į dešinę ir atvirkščiai laksto sniego gniūžtės. I sceną ižengia nežymiai į šonus svyruojanties vyras išskėtomis ran-

komis ir eina link uodegą pabrukusio šuns, šio akys ir širdies plakimo greitis padidėja ir kojos polkos žingsneliu trepsi apie pirmajį gniūžtęs svaidantį vaiką. Antrasis svaidytojas sinusoidės vingiai arteja prie pirmojo ir taikliu gniūžtēs smūgiu pamuša jam skruostą, pamuštasis ir šuo išsprogiusiomis akimis, pabrukta uodega, vis greitėjančiu širdies plakimu metasi paskui, pralekia pro rankas išskėtusi vyra, ant penkiaaukščio aukštyn žemyn šokinėja balandis, pirmasis meta gniūžtę, nepataiko į antrajį, kliudo vyra, vyras suginaužia oro gniūžtę, grėsmingai nusikeikia, žengia pirmojo link, bet supainioja kojas, dar plačiau išskėtęs rankas virsta ant sniego, balandis ant penkiaaukščio šoktelis šiek tiek aukščiau, pirmasis pasitraukia už kiemo ribų į laiptinę, ten, kur ir antrasis, šuo pabrukta uodega, išsprogiusiomis akimis, pagreitėjusiu širdies plakimo ritmu spjaudosi putomis ir ilgais stirnino šuoliuose per pusnis lekia į plačiai išskėstą pušyno glėbi už penkiaaukščių. Vyra stojasi, pasilenkės pertosi snieguotas kelnes, įsimena pirmojo veida, bet, blaiviau pažiūrėjės į taką, tuojuji užmiršta ir, oriai vingiuodamas antrojo pėdomis, išeina iš kiemo. Paskutinių kartų virš stogo pašokęs balandis, žemai lavyruodamas, jį palydi. Pirmasis ir antrasis išeina iš laiptinės, šaukia pušyne tupintį šunį, patikrina vyro išvoliotą sniegą. Šuo grižta į kiemą ištiesinta uodega, sukritisomis akimis, sulėtėjusių širdies plakimu, su antkakliu, pasilenkia ir uoliai tiria ištryptą ivykių vietą. Kai balandis žmonai ant stogo parneša šviežią burkū, pirmasis, antrasis ir šuo nusilenkia ir eina į parduotuvę išleisti sniege rasto lito.

Autoriaus piešinys



## Cepelinų diena

When I need, when I now, cepelinai garuoja, kaupiasi seilės, vaikinas su grotuvo ausinėmis ausyse uoliai raiko patiekalą, klausydamas savo pasaulio garsų. Peilis dzin, šakutė dzy, moteris spaudo telefono mygtukus, išilgai atverti cepelino viduriai apnuogina susitraukusį mėsos gniutuliuką, labas, valgau, gražuolė, gražuolė, ta – šiaip sau, atvėsusios lūpos ir žibantys žvilgsniai ant sienų blaško valgantį, padažas kapt, kapt ant stalo, padažą reikia taupyti, šakutė smeigia, peilis pjauna ir užverčia padažo, dabar dar turiu nueiti pas daktarą, dantys sugriebia, lūpos ir liežuvius iutraukia, penki sušandimai, padavėja uždaro duris ir nebeleidžia šalčio vidun, šaltis rausvina žandas rūkaliui lauke, when I love, su-

Mums rašo

# Vienas Kūrėjas – Viena Moralė

„Šiaurės Atėnai“ gegužės 14 ir 21 d. išspausdino poleminį pokalbių su filosofu Arvydu Šliogeri. Filosofo teiginiai gana tiksliai atspindi pamatinės tiek Lietuvoje, tiek apskritai Vakaruose populiarios neopagoniškos pasaulėžiūros idėjas. Vienai ar kitaip jos kartojamos (sykiu ir formuojamos) daugelio dabarties protų. Tuo pat metu trūksta alternatyviai koncepcijai skirtų pasisakymų, kurie teigiamai ivertintų tikėjimo pasaulio Kūrėju reikšmę ir prieštaringą kelią. Nepretenduodamas į filosofo lygi, siūlui paprasto tikinčiojo pamastymus.

Pirmausia kaltant apie DVa reikia suvokti, kas turima galvoje. Jeigu Šliogeriu pasaulis vienitas, reikia suvokti, ką tai reiškia. Juk tai mums gerai pažįstamo dialectinio materializmo teiginys. Kur jis veda? Patys marksistai nedrįso parodyti ir apsiribojoti „atsitiktinumais“. Kai paneigiamas pasaulio Kūrėjas, pasaulio vientisumu teiginius veda į panteizmą, nes mintis, neva dėl atsitiktinumo pagal tam tikrą tvarką (t. y. programą) iš elementariųjų dalelių susidaro atomai ir molekulės ir t. t., yra absurdas. Iš atsitiktinumo tvarkos negali būti, juo labiau žinant entropijos dėsnius. O be tvarkingos ir visur tos pačios sekos (programos) nebus nei atomų, nei molekulių (tiesa, vienas fizikas bandė mane ištiesti, kad čia veikia energijos ekonomijos principas, bet nieko nepareiškino, kodėl jo nenugalui entropija).

Taigi pasaulio (Visatos) vientisumas reiškia pasaulio (Visatos) *protungumą*. Visame Kame veikia protinė programa. Tai reiškia, kad: arba pats pasaulis (Visatas) ir yra DVas, arba tame esanti programa įkelta iš anapus, t. y. sukurta (pati Biblia neneigia pirmilio chaoso, kuris ir bus tas „niekas“).

Neigdamai Kūrėją, pasaulio vientisumu šalininkai pasisako už panteizmą: Visa Kas ir yra DVas.

Gerai, kas tuomet yra tie Šliogero „dievai“? Tai yra tokios pat DVo apraiškos kaip ir žvaigždės, žibutės arba pats Šliogeris. Kam jis tuomet meldžiasi ir *ko jis iš jų meldžia?*

Nei filosofas, nei mokslininkas negali atsakyti į pamatinius klausimus, kurie išeina anapus žmogaus egzistencijos, t. y. pagal apibūrimą peržengimą proto ribas. Todėl mums belieka spėlioti, t. y. kurti mitus. Šiaip ar taip, sukūrus mitą, reikia juo tiketi. Taigi galu gale viskas gržta į tikėjimą o tikėjimą pasirenkame pagal save.

Šliogeriu nepatinka mūsų „žydiškas“ tikėjimas – tai jo reiškias. Dykumų žmogui didingi Sinajaus kalnai reiškia ne mažiau nei Šliogeriu žibutė, nes Šliogeris per visą gyvenimą galbūt tūkalnų ir tū dykumų nėra matės.

Pasirenku tai, kas man duoda daugiau prasmės ir vilties. Panetištė sansara tegali mane paguosti tik galutiniu išnykimu, nes ne tik skausmas, bet ir džiaugsmas, be abejo, yra *kančia*.

Deja, atrodo, kad mūsų filosofas nemato aplinkui kančios (net neišvengiamos natūralios – pvz., artimujų mirties), mato vien žibutes.

Tačiau išnykti Nirvanoje, kuri, mano galva, ir yra tas pirmasis rūkas-chaosas, kažin ar kiekvienam patrauklu. Man tai iš esmės niekuo nesiskiria nuo dialectinio materializmo, tik tame tas išnykimas nenukeliamas į tūkstančius persikūnijimų, bet išyksta tuoju pat kartu su mirtimi. Logiška?

Be budizmo, krikščionybė viena tik ir duoda atsakymą į neišvengiamos kančios klausimą, tegu jis ir ne kiekvienam priimtinės: kančia paaukojama, kad būtum pakeltas į nemirtingą DVažmogystę (ne žmogievystę, bet DVažmogystę Tame, Kuras Jungia Save su sukurtuoju pasauliu).

Taigi pasirinkdamas krikščionybę, pasirenku savo tikėjimui Apreiškimui, t. y. tikiu, kad Kūrėjas siunčia žinią kūrinių.

Šliogerio siūlomas etikos atmetimas tikrai yra ženklius ir tikrai tame glūdi visos tradicinės krikščioniškos (ir ne vien – taip pat musulmoniškos ir judėjiškos) filosofijos atmetimas. Juk do-

roviškai svarbu ne pasaulėjauta, bet požiūris į kitą asmenį: ar esi pasirengęs, pirmai progai pasitaikius, pralobti jo sąskaita, išstumti iš gyvenimo dėl savo interesu, panaudoti savo poreikiams tenkinti. O čia žibučių ir kelmu žmonės niekuo nesiskiria nuo dykumų ir kalnu žmonių. Būtent: „meldimasis“ žibutėms su kelmais nenustato jokios bendros taisyklės tarp žmonių, nes kiekvienas turi savo „dievą“, savo morale, ir jei reikalas nesibaigia kruvinu chaosu, tai tik todėl, kad žmonės savo interesams apginti ir svetimiems pavergti nuo pat pradžios jungiasi į gaujas: gentis, genčių sajungas ir t. t., ideologiškai pagrįsdami tuos susibūrimus ir „teises“ etninėmis religijomis. Ir nors galu gale pasauliye susidaro tam tikra stipresniųjų tvarka, kiekvienas tokios bendruomenės viduje vyrauja asmenių paneigianti paprotinė tradicinės mitologijos šventųjų diktatūra, kurios abraominis pasaulis jau seniai nebeatsimena, bet norint su ja susipažinti užtenka apsilankytu bet kur, kad ir Afrikos džiunglių gentyje. Jei filosofas tikisi rasti ten taip propaguojamą „laisvę“, jis didžiai klysta.

Apskritai laisvę į bendruomenę suburtiems žmonėms negali būti kitokia nei bendravimo taisyklų ribojama. Klausimas kyla tik dėl taisyklų teisingumo. Skirtingai nuo dabarties, kai kiekvienas gali pasirinkti tikėjimą pagal savo suvokimą ir sąžinę, tikros (ne „neo“) etninės bendruomenės nepasirinksi, ji duota gimimu ir jau yra praktinė religija (Šliogerio „vientisumas“). Asmuo pasmerktas nuo pat gimimo gyventi pagal genties ritualų ir jam skirta vaidmeni. Tai yra niekas kita, kaip gamtinės tvarkos paaišdavimas sociume.

Žinoma, dabartinis publicistas intelektualas gali tuo žavėtis iš šalies. Idomu, kaip jis pagiedotų atsidūrės tokios bendruomenės nario kailyje. Dar gerai, jei panaši visuomenė yra pakankamai išsivysčiusi, kaip, tarkim, hinduistinė, ir tau teko gimiti ne pačioje žemiausioje kastoje. Bet istorija parodė, kad pažangiausia pagonybė galu gale sulaužo savo principus ir pritaiko juos prie abraominio pasaulio principų – plg. Meidži reformas Japonijoje. Naujosios pagonybės šalininkai tučtuojau pasiciups pastarajį pavyzdį kaip visuotinį sprendimą. Anaipolt. Ydos, kurias jie skelbia esant krikščionybės kalte, egzistuoja tu pačių problemų lygmeniu ir Japonijoje: pvz., gamtos tarša susiduriant kapitalo interesams. Pagaliau visa istorija iki „žydiško“ tikėjimo paplitimo rodo nesibaigiančius karus, kurių savaime aišku, dėl savo interesų nevengs ir šiuolaikinis pagonizmas, kaip matome iš Indijos ar Japonijos pavyzdžiu.

Čia pat oponentai durs pirštu į krikščionių ir musulmonų epochos karus. Reikalaus, kad abraominiai tikėjimai stengiasi išplėsti savo bendruomenę į pasaulį, o tai garantuoja konfliktų pabaigą su viena salyga: jei tokioje bendruomenėje igvendinta DVo valdžia, t. y. iš tikėjimo principų išvedamų ir nuo atskiro žmogaus, jo socialinės padėties arba demokratinio susirinkimo užgaidų neprikalaujančių išstatymų valdžia.

Išplitusiai „žydiškai“ religijai ne tiek jau daug metų. Mes netikime apeigų magija, kuri savaime pakeistų žmogaus prigimti. Atdidūrės tarp pagonybės ir monoteizmo, žmogus privalo galutinai apsispresti, tad iki šiol tebevyksta kova tarp naujos ir senos tendencijų.

Svarbiausia, ką žmonijai davė tikėjimas Vieno Kūrėjui, yra automatinis tikėjimas visiems vienoda ir privaloma Viena Moralė, nustatoma ne bendro grupės (gaujos) intereso, bet Paties Kūrėjo, t. y. ne žmogaus. Aistros baigiasi, nes, tikėdami Apreiškiam, tikime, kad tai yra DVo Žodis.

Žinoma, ateisto nepriversi tuo tikėti. Bet ateizmas žmonių visuomenėje nenumatytas. Šliogeris aiškiausiai liudi tai pats, vadindamas save religingu ir kalbėdamas apie tikėjimą DVu todel, kad „Jo nėra“ ir pan. Normalus (natūralus, ne „neo“) pago-

nis yra atviras Apreiškimo suvokimui.

Taigi monoteizmo socialinė dorovinė esmė – tikėjimas Viena Duotaja Morale. Tai iš tikrųjų perversmas žmonijos istorijoje, mūsų filosofo Šliogerio, ko gero, ignoruojamas.

Būtent toks tikėjimas Viena Duotaja Morale ir jungia teologiskai nesuderinamus krikščionis, judėjus ir musulmonus. Apreiškimiui priimti 2000 metų nėra per ilgas laikas. Šiandien galiama aiškiai matyti, kokių klaidų žmogus darė šiame kelyje. Jau pati Biblia pasakoja, kad žydai, panorėjė įvesti karalių valdžią pagal pagonis, padarė ne patį geriausią sprendimą. Galu gale dėl karalių savivalės tai privėde prie Mozés paskelbtos teokratijos (DVo Valdžios, t. y. Jo Įstatymo Valdžios, kad ir kokie būtų asmenų nuopelnai ar socialinė padėtis) pakrikimo ir bendros pirmės teokratinės valstybės žlugimo. Žiūrėdami į tai mistiškai, galėtume nujausti čia ir ryšį su tolesniu Mesijo atmetimu, nes DVo Valdžia suvokta vien kaip politinė valdžia.

Krikščionybės kelias aiškiai suko teokratijos link, nes pagoniška Romos imperija turėjo būti pakeista teokratine krikščionių Bažnyčia (o kadangi Bažnyčia – visi jos narai, tai ilgainiui ji turėjo aprėpti visą pasaulį). Deja, pagoniškos praeities antspaudas sugriovė šią beginstančią konstrukciją ir XI a. pradžioje ji ėmė užleisti vietą tautinėms valstybėms, o tai iš esmės praktinis pagonybės atkūrimas visuomenės organizavimo lygmeniu. Teokratija tapo neberekailių ir žlugu suskilus imperatoriaus ir popiežiaus „duetu“. Klerikalinė Bažnyčios dalis panorėjo atskirti nuo pasaulietinės (o teokratijoje abidvi tegali būti siejamos vieybės, jei ne tapatybės). Tam jau būta pakankamai pagrindo dėl žmogaus klaidų (vadinamoji Bažnyčios feudalizacija). Iškilus popiežiaus pretenzijai valdyti pasaulietinę visuomenę dalį kaip atskirą nuo klerikalinės (o ta atskirybė buvo auginama dar berutuliojant Senojo Testamento karalių instituciją, sutampančią su pagonių karališkomis institucijomis), krikščionybė kaip kasdienio gyvenimo praktika buvo išstumta į vienuolynus, bet praktinė visuomenės organizacija jau tapo pagoniška, besiremiant stipresniojo interesu. (Oponentai paklaus: o kada gi buvo kitaip? Kad ir Otono III eksperimento metu?)

Visą šį procesą natūraliai vainikavo prakeikimas Konstantinopoliumi ir 1054 m. Bažnyčios skilimas. Krikščionbei žlugus visuomenės organizavimo lygmeniu ir grįžus prie pagoniškų principų, tolesnis jos plėtimas virto paprasčiausiu tautų ir žemų užgroblimu, kurį vykdė (Evangelijos ir Bažnyčios vardu) ne Krikščionių Bažnyčia, bet iš tikrųjų atskiri „krikščioniški“ valstybiniai vienetai, tegu kartais ir pasivadinę bažnytiniais (plg. prūsų pavergimą arba kur kas žiauresnį Amerikos indėnų užkaravimą).

Toliau pirminės teokratijos idėja buvo bandoma realizuoti tik tarp musulmonų per šariatą, kol po Pirmojo pasaulinio karo buvo sugriautas formalus kalifato likutis – Osmanų imperijos (plg. Šventosios Romos imperijos „panaikinimą“, kurį išvkdė Napoleonas).

Visos istorijos vis dėlto nereiškia, kad „DVo nėra“, t. y. Apreiškimo žlugimo. Jos tereiškia, kad žmogus tebéra kelyje.

Nepasirinkęs globalinės Apreišksto DVo Valdžios kaip vienintelio išganingo sprendimo, jokiai būdais nereiškiančio kultūrų naikinimo (plg. kad ir islamą, kuris nesunaikino nė vienos autentiškos kultūros), žmogus dabar pats eina į priešingą („sataninį“ – nuo žodžio *satan(a)*, „priešas“) sprendimą – į bankininkų įvedamą globalinę Aukso Veršio diktatūrą, kuri būtent ir naikina bendrąjį abraominę Vieną Moralę (moralė oficialiai skelbiama reliatyvia) ir autentiškas kultūras.

## LETAS PALMAITIS

### Visi laiškai – žirafos

Labas, Akva,  
dabar rūkau prie savo palėpės lango ir pro jį regiu tave kaip savo laiško adresatę. Todėl tas langas man yra akvalangas, už kurio auga sekvojos didumo slyva. Kadaisė turėjai namelį medy, sakei, kad vėl tokio norėtum. Tai va tau medis. Sėdėtum sau slyvoj, po tavim suptusi Gabrielius, o Audra manikiūrinėm žirkltutėm kirptu vejā. Galėtum jiems padainuoti tą dainą pagal Ernesto Jandlio žodžius, kuriai muziką nesenai sukūrei.

Rodos, ką tik rašiau tau, jog pamečiau lapuką, prirašyta Henriko Radausko ranka. Tik parašyk apie kokį daiktą, ir jis atsiranda. Atsirado, guli su manim lovoj tarp daugybės bergždžių knygų, vos benulaikančių savo tekstus. Jei būčiau paraše, kad pamečiau Gintaro kambarį arba Montesumos auksą – ir jie būtų atsiradę. Kam smagiausia, kad atsiranda auksas, kam – kad lapukas. Beje, ar žinai, kad net 85 % per visą žmonijos istoriją iškasto auksu naudojama ligi šiol? Tad visai įmanoma, kad tavo žiede yra nors keli atomai ne tik inkų, bet ir Kleopatrros auksu. Radausko lapuko, žinoma, ne. Tačiau į šį laišką jis jau įkėlė rašalinę koją.

Tik parašyk apie ką nors – ir atsiranda. Net tie dalykai, kurį nebuvo. Tik perskaityk apie ką nors – ir atsiranda. Net tie dalykai, kurūjų nenorėtum. Mes ir rašom apie kai kuriuos dalykus turbūt tik tam, kad apie juos nespėjau pats to parašyti. Štai atsirado man, bet be manęs. Nedalyvavau tame atsiradime, stoviu prie faktą. Jei atneštum man veidrodį, veikiausiai

atsispindėčiau kiek išsižiojęs, it kokia MM (šiandien jos gimtadienis) ar BB.

Tiesa sakant, daugybė metų prasidėjus ant palangės, slyvos akivaizdoj, realūs dalykai pradeda nebesiskirti nuo parašytų ar perskaitytų. O ir kodėl turėtų skirtis? Štai tos slyvos as niekad deramai neaprašyti, visada prasikirs pro mano daugiasluosnę realybę, išipjaus į ją kauliukų briaunom, mat yra permelyg emancipuota ir per mažai svarbi. Tuo tarpu visas kitas pasaulis moka sėkminges atitolti, į priekį išleisdamas ne tik Faustą su Mefistu, bet ir zuikų su meškiuku iš Gabrieliaus knygelės. Kartais einu gatve ir žmonės man lyg išsiuvinėti kryželiu, įmanomi išardytis, o štai zuikis su meškiuku iš esmės gyvi ir amžini, kaip ir daug mažų lietaus nykštukų iš mano vaikystės knygelės. Nes su žmonėm kažkaip ilgai neišgyvendavau, o su tais nykštukais – gyvenau ir gyvensiu. Ir dar su daug kuo tebevyven, tarkim, su Čaïld Haroldu. Jis man daug realesnis nei kaimynė Danutė. Jei vieną dieną pamatysi, kad nebeturiu su kuo gyventi, pasirašysi su kuo, ir vėl turėsiu. O įdomiausia, kad gyventi sugebu ne tik su vadinamaisiais herojais, bet ir su žodžiais ar sakiniu. Na, prikimba koks, ir jau šast jis irgi realėmis už giminės bei pažiastamus.

Dar yra kinas, bet jis čia mažiau pravartus. Visų pirmą, nekurio kino, esu jo ikaitas. Todėl kinas gyvenimo modelius ar partnerius gali pasiūlyti tik neturinčiam ambicijų kurti. Paaugliui arba kokiam dėdei Broniu, užstalių pilotui. Mégstu kina, bet sunku man jame gyventi. Jis pernelyg betarpiskai viska parodo, nekoduodamas, nuolat laikydamas smilių ant rodomo objekto. Tekstas yra geriau. Pasirodo, visus išsusinusios kal-

*bos groto* gali turėti ir gerą savybę – negebėjimą pasakyti *iki gal*, papasakoti *taip*, *kaip yra*, nes visada yra ir taip, bet ir nemenkai kitaip. Su tekstu galima bendradarbiauti, o bendras gyvenimas ir yra bendradarbiavimas. Štai kaimynė Danutė manės niekad nebuvo rimtau užknisus, o kiek kartų užknisinėjo Čaïld Haroldas ar netgi Vinetu – apsakyti tau negaliu.

Tarp manęs ir pasaulio turi būti tam tikra ženkli ar simbolinių sistemų, kaičiai tas pasaulis man jau kinas. Norisi péržiūrinet nebesiskiriantis stop kadrais. Ir savo eileraščių paraštėse mėgdaudau piešti labirintus, ne kokias paraleles ar panas dideliais papais. Tiesa sakant, ir knygų nemiegstu skaityti tokius, kokios parašytos. Galvoje perrašau, labai dažnai suvokiu visai kitaip nei vadinas *autorius*. Neretai liaujuosi skaity

# Žiema ne apie krosnį grumdytis

Grįždamas iš mokyklos išpūčiau akis – pieva okupuota mažių! Skaromis aptutuluotus burbulius rogiutėmis važinėjo augesnieji, švili pslidėmis nuo Riaukos kalnelio pusvaikai, o kas neturėjo nieko, vinutėm pakaltom tupelėm braizė sidabrinį ledą. Griovys, prieš kelias savaites dar plūdės vandeniu, nurimo, o vis dar burbuliuojančią žemę iščių jégą kišo po nesibaigiančiu pievos ledu. Tereikėdavo atsiklaupti ir po ledo stiklu matydvavai dubureliuose siubuojančias žoles, iš Saulė vėpsancias trisnagas.

Išsprendęs aritmetikos uždavinius (neatlikus namų darbų kieman – tabu) galvotrūkčiai puoliai ant ledo. Mažiai jau buvo išsiskirstę, leidosi prieplanda, o mes, keli varliamušiai – Gurauskis (Algiris), Liolitėlė (Leonidas), Deniušis ir aš, – sugriuvome irogutes.

Apie gatvių apšvietimą niekas nenutuokė. Na ir kas, kad stalpe prie mūsų namo springsojo vilko akis, bet iš jos naudos kaip iš ožio pieno.

Geriausiai išsiliekdavome gulę ant pilvo. Tada rogotės nusvilpdavo iki Kalupio gluosnių, vos išsikepurnėjė – bėgte atgal. Šaltis rodė savo – gnaibė ausis, čiuipinėjo pro išaugtų kailinukų rankovę išlindusius riešus. Bet nebuvu laiko užsiirišti ausinių raištelius, išsitraukti gilyn susismaukusią megztinio rankovę.

Kol Algiris rišosi bato raišteli, aš, tikriausiai nejtarės, kad šis nepatraukas klabukų, pyliau į galvūgali. Šie tik triokšt ir atvertė šliūžę. Ak, buvo strioko, maniau, draugas mirtinai užpyks. Ačiū Dievui, ne! Kitomis dienomis vėl leidomės nuo kalniuko, o nukentėjusysis lyg niekur nieko gulė ant kitų rogučių.

Sekmadieniais ateidavo pusseserė Adė su pusbroliu Sutuku. Juodu neturėjo klabukų, tai iš mūsų namų atsinešdavo taburetes. Visai šaunu! Sėdi it ciesorius, o kiti klupdami stumia per lygutėlį ledą.

Zinia, didžiausias malonumas ant Tamaros Rinkevičiūtės kūdros. Ši buvo pašonėj – Fermos kaime miestelio pakašty. Tame sodžiuje gyveno mano klasės draugai Tamara, Lilija Škerbaitė, Aleksejus Strigūnas. Jie puikiai kalbėjo lietuviškai, buvo nesutiežę paaugliai ir, gyvendamai toliau nuo miestelio, rengdavo išairias pramogas – nuo šokių iki siautulio rogučių.

Fermos gyvenvietė atsirado XIX a. pabaigoje. Po 1863 m. sukilimo į ištremtų žemaitelių žemę imta kelti burlokus ir unitus. Pastarieji dėl atkaklios politikos tapo stačiatikiai. Prie to ypač prisdėjo iš Pažaislio atsiuštas šventikas Vosylius.

1824–1839 m. spėriai ėjo kanalo Venta–Dubysa statyba. Tačiau dėl lėšų išsvaistymo ir neperspektyvumo 1875 m. buvo sustabdyta. Iš darbams suvežtų akmenų, kalkių, žvyro, plynų Viešniuose pastatyta cerkvė atsiėjo 12 000 rublių.

Taikydavomės pakliūti į šiuos maldos namus. Ten viskas buvo keista – rūščiaveidžiai šventieji, žvelgiantys iš pauksuotų ikonų, daugybė plevenančių žvakelių, tumulai smilkalų dūmų, neišsisklaidančių skliautuose, ir iki grindų spyruokluojančios bobulytės. Visa tai – slėpinga ir idomu. Juolab kad žioplėti po pamaldų netrukė patarnautojas (zakristijonas?) Molotkinas, gyvenęs kaimynystėje.

– Gali žiūrėti, neskubėti, – atsirasdavo prie manęs išėjus šventinkui.

Slėpingumą dar didindavo patvoryje surikiuoti keli antkapiai su ižambiu skersiniu ant akmeninių kryžių. Vienas jų – šliuoto granito su stilizuota kirilica pilkame fone. Tai caro Pavlo meilužės, Nikolajaus I auklėtojos kunigaikštienės Šarlotos Livenienės amžinojo poilsio vieta. Caras jai prie Viešnių buvo padovanojęs dvarą.

Ant Tamaros Rinkevičiūtės kūdros suplūsdavo tuntas vaikų. Dalis jų trypdavo eilutėje skubėdami pakliūti į karuselę. Kiti lenktyniaudavo slidėmis, o vyresnieji, tempdamis už skvernų cypiančias mergaites, griuvinėdavo į pusnį.

Sniego būta virš galvos, nes jį sustumdavo į kauges ir palikdavo taką rogiutėms. Viduryje kūdros kyšodavo metalinis strypas, ant jo užmautas vežimo ratas ir pritvirtinta keiliolikos metrų kartis. Jos gale storom virvėm užmazgytos rogotės.

Priėjus eilei drąsuolis guldavosi ant klabukų ir iki pirštų pamėlynavimo spaustavo jų nosi. Keli vaikiščiai tarp rato stipinų ikišdavo gaikštės. Laikykis, vyrtu!

Rogės lekdavo ratu, gulinčiojo nugara eidavo pagaujas, bet pirštų neatleisdavo – po kelių ratų išdrībes, apsijuoktum amžiams.

Ištvermingieji prašvildavo dešimt ratų. Zvimbamas vienuoliukai, atsidurdavai pusnyje. Žiopliams juokiantis, linksmai šūkaujant palaikymo komandai, stodavaisi patapės sniego diedeliu.

Bandydavo laimę ir mergaitės. I čiuožykla jos ateidavo pasipuošusios treningais surištomi klešnė, apsimuturiausios skara galvą, apsivyniojusios kaklą šaliku. Vyrukai, kurie stodavo prie rato, dar stipriau užguldavo stipinų pagalius – bus mergom pamoka! Veriančiai susiegus, mergička su spaustavo lūpas ir atsiduodavo likimui.

Švelniosios lyties astovės vos iškentėdavo penketą ratų. Išskapsčiusios iš pusnies tarškėdavo buvusios devintame

danguje, iš rogių išlėkusios netyčia. Tik nusivaliusios sniegą, vėl verždavosi į karuselę. Visiems buvo gera, lyg angelą užtant išleistum.

Sutemus aukštesniųjų klasių moksleivai pasibūčiuoti maudavo už daržinės. Mes, žvirbliamušiai, tai patėmiję užtraukdavom:

*Kavalierius su pana  
Viré koš̄ su smala.  
Davé mamai kaštavot  
Ir veselei pakavot.*

O šie, akis nudūrė, mažumą išraude, iš pasitenkinimo niurnédavo.

Netylantis klegesys sklisdavo ir nuo gimnazijos kalnelių. Senojo mokykla kilo už liepų ir tuopų eilės, o žengę žingsnį lekdavai laukine trasa, užsibaigiančia prie Kalupio gluosnių. Nuo viršukalnės galėdavo nusileisti tik Jonis Sidabras. Širdis atsidurdavo kulnuos, kai matydvavai aną plevenančiom kelnų kiškom, be perstojo spyruokliuojančių.

Prieš pat upelį, nubrėžęs lanką, Jonis sustodavo ir modamas lazdom tyčiodavosi:

– Joukun darbs! Lékét, nieka nebus... Štiš, atlapse!

Mes jau žinojom, kas tas „nieka nebus“: išsitiesi ant nosies, viena slidė dumia prieškin, kitos šipuliukų nesurinksi...

Po avarijos glaustydavomės prie Jonio, kuris buvo ir slidžių meistras. Kalnų slidinėjimo asas mandražydadosi, kėlė kainą:

– Neturiu laiko ir lentikių. Apsieisit bē šēlką kuskelės per Šventą Roką.

Pažadėdavom, be geležinės kainos – 5 rublių, pridėti pamaloninimą – kelis naujus sąsiuvinius ar sauja ką tik pasirodžiusios „Meškos šiaurėje“. Tai buvo didžiausias masalas ir Jonis sutikdavo neuždelst su preke.

Meistrų meistras turėjo sukaupęs piršto storumo beržinių lentgalių. Tiesa, jie buvo kiek išsikreivoję, bet, anot jo, slidės tokios ir turi būti – „it fabryčnos“.

Verdančiame vandenye užrietas lentelių galus, tris dienas džiovindavo suveržęs diržais pirtyje. Paskui įtvirtindavo skersai diržukus, padą apkaldavo kaliošų išnarom ir su preke už mokyklos rūsio lūkuriuodavo užsakovo.

Tiesa, pradžioje slidės neturėjo griovelio. Nulėkės keletą metrų, nesulaikomai žergeisi ir, vengdamas suplėšyti šakumą, išsitiesdavai pusnyje. Vėliau Jonis susiveikė griovelį skaptuojančių kaltą ir slidės tapdavo „it fabryčnos“.

Aš vėliausiai kreipiaus i Joni pagalbos. Vokiečių kareiviai mums buvo palikę suomiškas slides. Tai buvo trumpos, plačios šliūžės odiniaiš apkausta, kurie priverždavo koją metaliniu „šuneliu“. Tačiau per keliais žiemas jas sutvariai, dešine atsitrenkės į ne vietoj išdygusį medį.

Tolesnis etapas – nuo gimnazijos kalnelių persikelti į Ventos skardžius. Tuoj už tilto – nesibaigiantis Čekų kalnas. Juo nuskriejės gaudavai meistro vardą. Na, o čempiono pelnydavai tik irodes, kad Virvytės šlaitai paklūsta tau.

Šiam žygarbiui reikėjo ypač pasiruošti – slides kelis sysius įtrinti bičių vašku (kitokio ir nebuvo), prisiūti kulnų dirželius, pasidaryti slidžių lazdas, ne pagaliukais ramstytis. Cia jau niekur nedingsi, Borusėli, nulėkti gal pasiseks, bet atgal į kalnų nepasispirdamas lazdom su atramom prazūsi.

Ventos pievos, vadinamos užbravarėmis, gruodij apeida vo ledą. Jei žiemos pradžioje nepustydavo, ten buvo įmanoma pasiciužinėti, ant ledo sukti viražus.

Tikras pačiūžas, prieškarines „Polar Nurmis“, teturėjo keli vaikai. Kiti tenkindavosi medžio trinkelėm, apkaltom skarda ar užlenkta viela. Medžio pade išgręždavo keliais skyles, per jas perkisdamo lininę aparą ir, suveržę ant bato šumazgį, pasileidavo per ledą. Zinia, tokia ekipuotė dažnai atitrūkdavo nuo kojos ir čiuožėjas, trindamas nubrodintus kelius, palikdavo ledo areną.

Per atodréki, kai smegdavo sniego pusnys, gatvės vaikai statydavo tvirtovę. Pagrioviuose, kur daugiau sniego, suritindavom vos apkabinamus kamuolius ir sukibę keldavom vieną ant kito. Išmūriję virš galvos, prie angos pastatydavom sargybinį. Tą atlikdavo mažai, nes jiems niečėjo nagus dalyvauti vyresniųjų varliamušių darbuose. Sargybinis labiau panėšė į seni besmegeni. Tačiau mes numatydavom bamblius, sakydami, kad tuojo senis besmegenis taps kariu. Išgelbėdavo iš Sargio atsineštus vokiškas šalmas, į kurį pildavom édalą. Šluotos nekišdavom, o skersai ant krūtinės kabindavom vamzdžio galą. Pilj pavadindavom Gedimino ir iškeldavom gélétą vėliavą, raudoną – šiuukštį. Kai vėl imdavo šalti, iš šulinio atsinešdavom vandens. Laisytuvu apkrapydavom sienas ir, žiūrėk, po kelių dienų tvirtovę būdavo kaip iš paveikslėlio traukta.

Téveliai, patėmiję, kad per daug užsiimu inžinerija ar duoduosi nuo kalnelio, paprašydavo parodyti namų užduotis. Cia pasitaikydavo ir keblumų – neperrašyto diktanto klaidos, neatliktos skaiciavimo pratybos ar, neduok Dieve, nepritintu virtuvės spintelė malką.

Viską atlikęs, vėl galėjau lėkti kieman, bet va šaltis nebeleisdavo spausti sniego gniūžcių. Kantriai dienų dienom

laukdavau naujo atodréki.

Žiemai neišeinančiant iš kiemo, per sodą atlėkdavo kurapkos. Susigūžusios varguolės pulkeliais perbėgdavo pievos ledą ir, nematant Sargiui, išmukdavo į daržinę. Tiesa, ir Sargas nelabai alaty davosi, tik vampteldavo keletą sykių: atseit – viską matau, savo pareigą einu, bet gailėdamasis sušalusiu vištuką nebaidė.

Kurapkoms daržinės durų apačioje žiojėjo landa, o patalpoje netrūkdavo iš šieno seklių, kai kada ir kruopų paberavom.

Gražiausios žiemos viešnios – sniegenos, mūsų vadinos raudongūželėm. Jos mėgdavo prieš virtuvės langą staptis alyvoje, seklos aižydamos, keldavo linksmą erzelį. Tada visa šeima neatsiplėšdavom nuo lango. Deja, šis dažnai apšaldavo, todėl atsargiai sliūkindavom per kiemą pasigérėt šiaurės viešniom.

Prieš Kalėdas pjaudavom meitėlį. Bekono skersti kviesdavom Skutulą – aukštą pečiuitą žemaitėlį, vyra pačiame stiprume, kuriam parversti bekona buvo „joukun darbs“. Mikliai užnėrės ant užpakalinės kojos kilpą, baisiai žviegiantį ir besispardantį gyvulį nutempdavo prie šulinio. Užmezgęs ant kablio virvę, vokišku durtuvu smogdavo į pakalę ir pasmerktasis, kiek pamataravęs kojom, krisdavo kraujuo klanan.

Skutulas, ant iškeltų rūsio durų užvertęs dar bekrutantį gyvulį, paprašydavo karšto vandens meitėliui nuplauti. Pasukui, pipumpavęs kaitinamają lempą, imdavo svilinti šerius. Viską darydavo vienas. Pervertęs ant kito šono bekona, žinovo žilgsniu patikrindavo padėti ir, išsitraukęs nuo aštrumo mėlynuojantį peilį, perrēždavo pilvą. Mažu puoduku išsemdavo susirinkusį kraują ir, prieš pildamas į dubenį, pasigardžiuodamas išlenkdavo kaušą. Bemėsinėdamas atsipjau davo skibelę lašinių ir be duonos bei svogūno sumaumodavo mums neuzsiciaupiant iš nuostabos.

Meistras suketvīričiuotus lašinius dėdavo į didžiulį dubenį. I kitus indus mesdavo grobus, žarnokus, širdį ar plaučius. Dar garuojančias dalis mamunėlė su tarname nešdavo virtuvėn ar į skalbyklą. Ten keturiuose puoduose jau virdavo vanduo ir nuplautą skerdieną išleidavo į katilus.

Meistras pasiūmavo suderėtą lašinių paltą, dar sulygta červončia ir nuplovęs peilius bei aštrijų durtuvą durkavodavo į odinį maišelį. Nuplaudavo ir krajuotas duris, ant kurių likdavo išdegintas realistinis kialulės siluetas. Ko ne meno šedevras! Užkabindavo atgal duris, o aš, išsišiepęs iš laimės, kad patikėtas atsakingas darbas, prilaikydavau iš apačios.

Paskui keliais dienais būdavo spirginama, kepama, čirskiama begalė skanėstų, į žarnas tutinamos dešros ir vėdarai, salietra trinami kumpiai, verdamos ausys ir uodegos.

Man buvo patikima pakabinti paukšteliams pūslę. Tada, lyg gavusios telegramą, po mažųjų paukštelių prisistatydavo kuoduotosios zylės. Jos svečiuodavosi neilgai, kaip kokios podiumo princesės. Porą kartų apsilankiusios, pademonstravusios iškilius kiverius, dingdavo iki kitų metų.

Kai pūslė likdavo be riebalų, išbėrės keletą žirnių ir ją išpūtęs, palikdavau džiūti.

Kieme pasigirdės morčiaus raudoms, su maišu tykodavau Peckės kavalierių. Keli, kankinami aistrų, prarasdavo budrumą ir tik žvalgydavosi išsvajotosios. Ne iš karto pasiekdavo užmesti maišą. Pavykus sugriebdavau katiną, prie uodegos pririšdavau barškančią pūslę.

Jergutėliai, koks kildavo triukšmas! Visam kvartalui pranešdamos apie savo siaubą, papūtęs uodegą, svečias maudavo iš kiemo, o pūslę, klaikiai barškėdama, vydavosi iš paskos. Taip pamalonintas kavalierius daugiau nesiodydavo.

Lašinius, dešras ir kumpius rūkydavom mažame cementinio rūsio kambarėlyje. Ant pajuodusių karčių kabindavom gerybes, persmeigę metalinius kabliais.

Vendzyklą kurdavo tik papunėlis, jis žinojo, kiek dėti malkų, kiek pjuvėn. Jei per daug – mėsa sukeps, per

ANDRÉ GLUCKSMANN

# Aksominė filosofinė revoliucija

Ir po dvidešimties metų nuo Berlyno sienos griuvimo mūsis dėl politinės laisvės tėsiasi.

1989 m. lapkričio 9-osios vakarą gėdos siena buvo pralaužta. Jau kitą ryta išvykau į Berlyną; netrukus po to išgyvenau Aksomine revoliuciją Prahoje, o galiausiai Ceausescu žlugimą Bukarešte. 1990 m. pradžia žmonijai buvo džiugi. Tačiau mane stulbino, kokios skirtinges emocijos tvyrojo Rytuose ir Vakaruose. Vakarams atstovavo Francis Fukuyama ir jo sensacingoji idėja apie istorijos pabaigą. Tačiau gyvenusieji Rytuose suprato, kad toli gražu taip nėra. Kai iki Berlyno sienos griuvimo buvo likę mažiau nei mėnuo, kanclerio Helmuto Kohlio ir Vokietijos Federaciniés Respublikos gretinėlės akivaizdoje sakiai kalbą čekų disidento Václavo Havelo garbei. Tuo metu tebekalinamas savo šalyje, jis buvo apdovanotas prestižine Frankfurto knygų mugės Taikos premija. Savo kalbą pavadinai „Paliki komunizmą reiškia įžengti į istoriją“. Toks buvo požiūris išnyrančiųj iš kitapus geležinės uždangos.

Vakarų sąmyśis kilo todėl, kad jie nebuvu pasirengę tokiams pamatiniam pokario geopolitikos pertvarkymui. Keturių ideologinės priešpriesos dešimtmecius teoretikai ir žurnalistai gincijosi dėl to, kuriuo būdu visuomenė iš kapitalizmo turėtų pereiti į socializmą. Ir beveik niekas nekėlė priešingo klausimo – t. y. apie perėjimą iš socializmo į kapitalizmą. Tik keletas neužbaigtų studijų, daugiausia Lenkijoje, nagrinėjo galimybę, kaip komunistinėje visuomenėje parvykti įdiegti kai kuriuos laisvosios rinkos elementus. Kaip pažymi filosofas Josepas Ramoneda, visas pasaulis – komunistai, antikomunistai ir buvusieji tarp šių dviejų pozicijų – buvo įsitikinęs, kad Sovietų Sajungoje ir jos satelitai į kapitalizmą „sugrižti“ negalės. Taigi, kai per Aksominę revoliuciją demonstrantai iškėlė būtent ši klausimą: „Kaip mums iš socializmo atsidurti kapitalizme?“ – parengto atsakymo nebuvu.

1989 m. lapkritį stebėdami Berlyno sienos griūtį Vakarų intelektualai savo ilgalaiķi įsitikinimą, kad pasaulyi lemta tapti komunistiniams, permastę iš naujo, tačiau išsaugojo tikėjimą lemtimi. Apvaizda pagaliau prabilo, tikimybė buvo paneigta, baisioji XX a. intermedija baigėsi. 1914–1989 m. – kruviniausias ir žiauriausias septyniaskaitos penkerių metų žmonijos išgyvenimų laikotarpis – buvo užmiršti, ištinti, peržengti ir aplenkti. Tokvilininkai iš naujo atrado neišveniamą universaliuos demokratijos sklidimą; sensimonininkai

pažada, kad reikalų administravimas pakeis žmonių valdytą, perdavę ekologistams; hēgelininkai, tokie kaip Fukuyama, šventė istorijos ir visų karų pabaigą; socialdemokratai žadėjo, kad tarp tautų augs tarpusavio supratimas. Žengėme į taikią postmodernią pažadėtają žemę, kurioje, kaip liūdnai pagarsėjusime „Postmoderniame būvyje“ tvirtino Jeanas-François Lyotard’as, išnyks visi didieji herojai, didieji pavojai, didieji žmonės ir didieji tikslai. Šaltojo karo pabaiga vadinamąjį „laisvaji pasauli“ pastumėjo į beribę euforija. Vakarų Europa nedelsdama panaikino savo karinius biudžetus, o Vašingtonas paskelbė „naująja pasaulio tvarką“.

Kita Europa, ką tik išsilaisvinusi iš Maskvos dominavimo, prie šito optimizmo neprisidėjo. Iš totalitarinio despotizmo išsivadavusios tautos tuo metu vėl jungėsi prie istorijos kaip laisvai apsisprendžiantys veikėjai. Priešais save jos išvydo du galimus ateities variantus. Vieną jų šiandien simboliuoja Havelas ir Lechas Wałęsa, „Chartija 77“ ir Lenkijos „Solidarumas“; kitą – Slobodanas Miloševičius ir Vladimiras Putinas.

Čekai ir serbai susidūrė su tais pačiais po 1989 m. iškilusiais iššūkiais, kai teko išardyti Čekoslovakiją ir Jugoslaviją. Plačiai išplitę skurdas ir korupcija gundė Aksominės revoliucijos į valdžią Prahoje išskeltus antitotalitaristus disidentus vietoj demokratijos pasirinkti represijas. Vis dėlto galutinis jų apsisprendimas buvo ryžtingas – kaip pagrindinis prioritetas pasirinkta laisvė. Slovakija ir Čekija atsiskyrė taikiai, o galiausiai abi tapo Europos Sajungos narėmis. Priešingai nutiko Belgrade, kur valdžią užėmė klastingas ir korumpuotas komunistinis biurokratas. Kovai su laisvės užkratu Miloševičius sulipdė įvairių represinių jėgų aljansą. Marksistinė ideologija jis padėjo į šalį, tačiau ir toliai rėmėsi prievertiniais metodais. Nuo 1991 iki 1999 m. šalį siaubė karai ir etninio valymo bangos. Kad atgautų prarastas teritorijas, Miloševičius parodė esąs pasirengęs praliesti kraują ir galiausiai atsidūrė Hagos teisme, ten jam pateikti kaltinių nusikaltimais žmoniškumui.

Ekstazės pagauti vakariečiai įsivaizdavo, kad žiauraus totalitarizmo laikotarpis baigėsi, tarsi buvę sovietinių biurokratai po septyniaskaitos smegenų plovimo metų ūmai būtų galėję tapti naujais žmonėmis; ar kad radikalių nacionalistinių diktatūrų chaosas lengvai išsispręs savaimė. Tačiau, pasak Havelo, joks didis politinis išganytojas nelaukė; čekams patiemis reikėjo imtis atsakomybės, jiems te-

ko „bejėgių valdžia“ – tai, ką čekų filosofas Janas Patočka, kuris įkvėpė Havelą, vadino „sukrėstuji solidarumu“, solidarumu tų, kuriuos sukrėtė totalitariniai režimai ir kurie tiems režimams pasiaukojamai priešinosi.

Ne taip seniai tokį solidarumą pasireiškiant matėme per demokratinius sukilius Gruzijoje 2003 m. ir Ukrainoje 2004 m. Jie turėjo atkrepti dėmesį tų, kurie dyvilyka metų buvo kurti Čečėnijos kančioms ir dyvims šimtams tūkstančių išžudyti Jos gyventojų. Ukrainoje prezidentas Putinas begidiškai kišosi į reikalus valstybės, kurios savarankiškumo nesutiko pripažinti. I Gruziją jis pasiuntė tankus. Atsakydamas tarptautinei žiniasklaidai, Tbilisyje ir Kijeve posovietines marionetes nušlavusius taikus sukilius Putinas išvadino „permanentine revoliuciją“ ir „pavojingą netvarką“. Šitaip jis apsmeičė ilgalaiķi išsilaisvinimo judėjimą, kuris prasidėjo 1953 m. Rytų Berlyno krauju, 1956 m. tėsesi Poznanėje ir Budapešte, septintajame dešimtmetyje reiškėsi disidentiniu judėjimu Rusijoje, 1968 m. vyko Prahoje ir kaip „Solidarumo“ kova devintajame dešimtmetyje, o galiausiai buvo vainikuotas Berlyno sienos griūtimi.

Tai sukiliimas, kuris Lenkijoje suvienijo daugiau nei šimtmetį nesutarusius katalikus ir laisvamanius, ir jie drauge įkūrė „Solidarumą“. Rusijoje petys petin veikė modernistai, tokie kaip Andrejus Sacharovas, ir tradiciniai tikinčių, tokie kaip Aleksandras Solženycinas. Prahos ir Bratislavos universitetų profesoriai, užuot skleidę oficialų melą, verčiai tapdavo langų plovėjais ar krosnių meistrais, o „Chartija 77“ suvienijo kairiuosius ir dešiniuosius, skeptikus ir tikinčiuosius. Antitotalitarizmas ugdo savus įsitikinimus, tačiau neskatina sektantiškumo; disidentiškumas nesiekia vienos oficialios dogmos pakeisti kita, jis skatina intelektinę revoliuciją, kuri parengia – ir vienintelė daro įmanomas – socialines ir politines permanentas, perbraižančias Europos žemėlapį.

Ši revoliucija nėra pasibaigusi, štai kodėl Kremlius nesusitaiko su Gruzijoje ir Ukrainoje įvykusiais sukilius. Europos naujajam pasieniui tebegresia neapibrėžto istorijos kraštovaldžio pavojai, o alternatyvos yra vis dar šios: Havelas arba Miloševičius.

„City Journal“, 2010 žiema  
Verė Kęstutis Pulokas

## Žiema ne apie krosnį grumdytis

Atkelta iš p. 3

Namiškius suėmus silpnumui, likdavo du puodai smalčiaus, kurį su duona ir česnako skiltele kabindavom iki Velyku.

Žiemos viduryje veršiuodavosi Banga. Mamunėlė su tarnaite, apsvilkusios gumiuotais chalatais ir nešinos kibiru su drungnu vandeniu bei skudurais, eidavo gyvulėliui į pagalbą. Man šukštū pasirotysi tame subrūdime.

Tik kitą dieną, pasiėmę kibirą šiltuo vandens, kuriame tumulavo miltai su selenom, trise eidavom pažiūrėti teliku. Palei sieną strapaliodavo jauniklis, dar netvirtai besiremiantis į šviežiajį suplūktus šiaudus, didelėm melanholiškom akim žvelgiantis į mus. Banga ilgesingai mykdavo, vos veršiukas nutoldavo per žingsni. Išgirdės motiną, šis grįždavo atgal, o ji laimingą meilę išreikšdavo šiurkščiu liežuviu braukdama per nugara. Ištrūkės veršiukas puldavo prie tėmens ir kiek pažindės galva tvodavo į pieno centrą – nenutraukti tiekimo!

Netrukus ragaudavom krekenų. Pramilžta riebų skystį paleisdavo keptuvėn, o paskui šaukštasis kabindavom geltonai skanestą su ruda plutele.

Vakarop, grimztant saulei už Požerskio eglių, papunėlis pranešdavo:

– Šianakt spiggins. Dieną mačiau beržo viršūnėje posėdžiajant varnas.

Po šiu pranašycių vedydavau Sargi į tvartą. Šis permaina itin džiaugdavosi, šokinėdavo, taikydavosi lyžteltel geradariui ir vos atsidūrės viduj līsdavo į pamėgtą vietą po triušių gurbu. Iš tiesų, kaip pranašauta, naktim poškėdavo tvorus, o mėnulis skleisdavo šaltą šviesą.

Antroje žiemos puseje, kai pradėdavo skambeti varvekliai, išleisdavom gyvulėlius į tvarto. Banga eidavo pirmojo, atsargiai uosdavo pamirštą sniegą, atsisukdama paragindavo ügtelėjusi teliku. Šis, nusiziūrėjės į mamą, irgi uostydavo baltą paklotą, lyžteldavo nematyitus patalus, o paskui, išmetės pasturgalį, šuoliais nulékdavo iki vartų. Siautėjimui pri-

tardavo ir keli ožiukai – striksėdavo kazokėli, linksmai mekendavo skalijant Sargiu.

Prisiaučę gyvuliukai tik stumiami grįždavo į tvartą.

Vis labiau šylant, tokius pasilaigymus rengdavom kas savaitę. Tiesa, vištai į tai žūrėjo skeptiškai. Kiek pabraudžiojusios po sniegą, prašydadavosi atgal arba netekusios kantrybės sulékdavo ant tvoros. Tik žasys, lyg niekur nieko sugulosis ant riebalais nukarusių papilvių, neskubriai gagendavo, atvertusios galvas žvelgdavo į saulę.

Užgavėnių džiaugsmai miestelyje buvo slopinami. Atpažintus „žydukus“ kviesdavo pas mokyklos direktorių, liepdavo atsivedti tėvus. Tiesa, to neįvykdžius, neskalpuodavo. Vis tiek nesmagu.

Pas kaimynus lankydadavosi mažiai, išsivertę kailinius, ant veidų užsitraukę ryškiai apvedžiotom akim kojines, poverines kaukes su arklio karčių ūsais ir barzdom. Pasitaikydavo ir medinių su kumpom nosim, dar tėvų jaunystėje išdrožtų.

Vaikai, nors ir Užgavėnių „žydukais“ atėjė, tik peržengę slenkstį, sukalbėdavo poterius, o paskui užtraukdavo tradicinę:

*Mes, žydele iš Leckavos,  
Turem macių ir kakavos.  
Pinigėli jeigu douosit,  
Dar pašoksem padainiousem.*

Pinigų persirengėliams retai duodavo. Užtat storais blynais vaišindavo kiekvienoje troboje. Dar ir išsidėti pasiūlydavo.

Sitos išvykos neperaugdavo į linksmas eitynes, nes vaisai prisibijodavo rūstaus direktoriaus veido, sloganios pokario laikų būties.

Vis mėlynuojančius dangus, išgraužti vėpūtiniai žadindavo pavasario nuotaiką.

Rodos, 1950 m. miestelyje pasklido gandas – sprogdins ledus. Vaikai atlėkė užsiūmiant saugesnių vietų. Prisispaudė prie žydo Vakso medinio namo, kuris plačiom pastogėm dengė sienas. Tiesiai į gatvę vedé gonkelės, į kurias suaugusieji.

Ventos tiltas stovėjo ant medinių polių (dabar betoni-

nai), prieš srovę kilo tokie pat ledlaužiai, apkalti metalu. Pakilęs vanduo jau vertesi per ledlaužius, grėsminga jėga grūdosi lytys, akimirką – ir tiltą nutrauks.

Po valandos atvažiavo sunkvežimis su sprogdintojais. Kareivai ant ledo sangrūdų dėjo sprogmenis, vynojo Bikfordo virvutes.

Atlikus darbą, vyresnysis mostelėjo žiopliams – slėpkitės.

Už kelių minučių nugriaudėjo keli sprogimai. Ledo galabai bumbėjė aplinkui, čiuožė nuo namų stogų, šokinėjo ant brukės. Kuo toliau, tuo mažesni barbeno, kol galų gale iš dangua émė byrėti sidabrinės pupos.

Upė prasimūšė pakraštyje, bet pačiam vidury dar aukštyn lipo ledo sangrūdos. Keli kareivai su kartoniniais lagamineliais nulékė į vidurį tilto, nuleido srogmenis ant susikimšusių lyčių ir galvotrukčiai parlékė atgal.

Vėl srogimo trenksmas, ledų kruša, baimingas kaimynų kvėpavimas į pakaušį.

– Dyvų dyvai, – suklego susirinkusieji, kai upė nešti lytis, o šios šnabždėdamos skubėjo link kapinių.

Kalupio upeliui nešant lytis, trys narsuoliai – Vincė Deniušis, Abraška Davidas ir Romas Strigūnas – išdidžiai vairavo kampuotą ledinę. Vyručiai stūmėsi ilgom kartim, nataikę progą pamuojuodavo pavyduoliams.

Tik staiga – neprognozuojamas – triokšt! Ledo lytis stojo piestu ir trys jūreivai atsidūrė lediniame vandenye. Vyručiai neprasprūdo pro tilto atramą, kuri išdavikiškai pastojo kelią.

Iš upelio, tegu ir patvinusio, išsikapstysi, tik kelnės – pilnos baimės. O skausmingiausias momentas – tupelės su trimis rašalo buteliukais nardė bangose.

– Tupelelės, mano tupelelės! – išniręs iš po lyties plyšavo Vincė. – Gelbėkit anas, – čiaudėdamas ir prunkšdamas kapstėsi į krantą.

Kas bešoks į vandenį, kai matėm batuotus Abrašką ir Romą jau brendant į krantą.

Juokémės ir užjautėme, išgraibėme užutėkyje plūduriavusias kepures, o apavas nuplaukė į Ventą. Tikriausiai latviai susižvejojo nematytas žemaitiškas tupeles.

RIMANTAS ŽILEVIČIUS

## SIGITAS GEDA

# Dainos, kurių išmokė motina

2007 metai

## Spalio 17, trečiadienis

Apie žodžius

Maniau, kad imsiu ir liausiuos etimologijas rašyti, bet išgirdau rusišką keiksmažodį (vyr. l. organas) ir pamaniau, kad jeigu lietuviai jo neturėtų, tai tektų iš mūsų kalbos išgulti ir žodį „kuilys“...

Perfrazuotas Bašio

*Gegutės kukavimas.  
Ką darys  
Mūsų miesto giedoriai?*

Arba:

*Gegužės ima giedoti.  
Kur pasidės  
Mūsų miesto giedotojai?*

## Spalio 18, ketvirtadienis

Po daugelio metų

Donatas Šv., kuris dabar gydos Vasaros g. Andai buvo smagus žmogus, ir tik šiandien priminė man, kad dirbdamas andainykščiam radijui gavo įspėjimą, kam leido S. Gedai įskaityti savo poemą „Žalgiris“ (kada tai buvo?), paskui dėl mano sūnaus karos tarnybos ējęs net pas generolą Petronį (jis tada ištės daug galėjo!), ir šis garantavęs, kad siūs ten, iš kur nesiunčia.

Šarūnas tokiu būdu atsidūrė Kazachstane.

Tiesa, jis man buvo suradęs daktarą ir 1979 metais, kai turėjau sveikatos problemų.

Gerus darbus ir aš „moku pamiršti“...

Dabar prašo švediškos mano knygos. Aš jam sakau:

– Kam tau ta knyga, nors pavarde Švedas, bet švediškai juk nemoki...

Liudviko J. prezentacija

Tiesa, tas buvo jau po vakarėlio. Koridoriuje stovėjo Eglė J. Susipažinom Amerikoje 1988 metų rudenį.

– Labas, Egle! Kaip gyveni?

Ji (prasidžiugusi):

– O, gerai! Gavau inkstą...

– Skamba kaip Liudviko poezijo...

– Tikrai.

P. S. Labai stipri, nors sunkiai serganti moteris.

Lietuvių milijonierius

Beje, aš pas jį dirbau beveik pustrečių metų. Tikrai turtingas žmogus, bet kai reikėdavo mokėti algą – pamėlynuoavo. Švytėdavo nusukęs bent 50 Lt.

Šiandien išgirdau istoriją apie tai, kaip mirė jo motina.

A. nuvažiavo jos paimiti iš morgo. Tarnautojas sako:

– Reikėtų, kad atvežtumėte kojines...

A.:

– O kam? Aš turiu...

Nusiauvė batus, nusimovė savo kojines...

(Jeigu visa tai tiesa...)

## Spalio 20, šeštadienis

Žodžių likimai

„Ministras“ kitados reiškė tarną, patarnaujantį prie stalo. Taigi kreipinys „pone ministro“, dažnai girdimas pas mus, išvertus į gimtąją kalbą, reikštų:

– Pone tarne...

Apie „žvaigždes“

Jas daro žiniasklaida, televizija, fotografija. Jos kaži ko-

kiu būdu (savaime) stoją į pilkųjų žmogelių centrą. Visiems be galio rūpi – kaipgi jos gyvena? Nerūpi giminės, kaimynai – jos tiesiogiai susijusios su pilkųjų žmogelių gyvenimu, neatskiriamai jų egzistavimo dalis.

Pilkasis žmogelis nenori gyventi savo gyvenimu.

## Spalio 21, sekmadienis

Spauda, televizija

Netyčia išklausiau per LR Renatos Š. komentara apie politiką ir visuomenę. Kokie politikai, kokia jų kultūra, koks požiūris į kultūrą. Buvo ir toks sakinas (iš atminties): „Pavyzdžiu, žinomo poeto šeimos byla, sulaukusи daugiau dėmesio nei kultūros īvykių...“ Supratau, kad čia omeny turomi (galbūt) mano reikalai.

Reikėtų pasakyti, kad mane kalbinančiai žurnalistai patvirtinau tiesą, jog esu išleidęs apie 100 knygų, gavęs bent penkių valstybių (ir savosios) apdovanojimus, nominuotas Nobelio premijai... Čia ji nutaisė rūgščią miną:

– Žinot, man ši premija nieko nereiškia.

Paminėjo tą, kuri reiškia (trečiaeilė JAV aktoriams...).

Dantės „Dieviškios komedijos“ tritomi nužvelgė irgi niekinamai. Gerai, kad nepaklausė:

– O kam jo reikia?

Taip pernai klausė moteris, auginanti 60 kačių... Iš tiesų, kam Lietuvoje reikia Dantės Alighieri?

– Man, – turėjau atsakyti, bet apstulbino įžūlumas.

Tamsių, keršto trokštančių žmonių tiesa.

Ramūs, sausi orai. Gražus pasaulis, kurį vakar mačiau Dusmenyse, Kipro Petrusko tėviškėje.

Ilga medinė klebonija, andai buvusi kultūros namais, daubar jau tik šokių salė, pradžios mokykla – uždaroma. Nėr kam mokytis. Bibliotekoje viena kita knyga iš Nepraklauso-mybės laikų (1990–2007), didžiuma – sovietų l. leistos. Nėr pinigų.

Nyksmo šalis, apleisties, čia pat Kazokiškių sąvarynas...

– Kodėl rašytojai negina mūsų? – klausia žilas vyriškis (vienas tarp dešimties moterų išrausta).

– Kodėl rašytojai miršta, dvesia, laukia savo eilės prie kalėjimo?

Jonas Laurinavičius, leidėjas iš M. Martinaičio kurso, papasakojo apie Pilyponį („Kaukolė žalsvame čemodane“), kuris pasipraše į kalėjimą, norėdamas parašyti vieną romaną, paskui – į vienuolyną, norėdamas parašyti iš vienuolių gyvenimo... Popiežiaus kanceliarija atsiuntė laišką net į Kaišiadorių: „Kas čia per paukštis?“

Reikėjo atsakyti bent į 10 klausimų. Regis, nepriėmė...

P. S. Renata teisi čia vienu požiūriu. Buvau prisiminęs, kad Valdo Kukulo rinkinys – tik bijau pasakyti katras – anais laikais sulaukė bene 36 recenzijų!

Aišku, per daug, bet dabar dažnai nebūna jokios recenzijos – apie l. gerus rinkinius.

Kokia nors „Respublika“ greičiau parašys, kad aktorius (ar autorius) užsuko į degalinę išgérēs...

Žodžiai iš dainos

„Jeigu turi sparnus, tai tavo namai dangus.“

Ala Pugačiova

Andai tikra žvaigždė. Ir paklausyt, ir pažiūrėt. Dabar, Dieve duok, dar irgi nesukritusi... Svarbiausia, turi liežuvį. Klausiam, ar Dūmos vyrai yra seksualūs, net nemirksteli:

– Na slovach ani vse seksualny...

Nauji duomenys

Vis labiau aiškėja vadinamoji KGB rezervo struktūra: viršininkai, tikrieji ir slaptieji agentai, daliniai ir padaliniai viusuose Lietuvos miestuose. Tai buvo pergrupuota SSRS penktoji kolona okupuotam krašte tada, kai oficialioji KGB pernelyg susikompromitavo visuomenės akys.

Apgaulingas manevras, tačiau savo misiją atliko – per 20 Nepriklausomybės metų.

Rinkimai Lenkijoje

Po visą kraštą jaunimas siuntinėja – keičiasi žinutėmis: „Paslėpk močiutės pasā!“ Tai vis prieš brolius Kaczyńskius!

## Spalio 22, pirmadienis

Kalba

Šiandien per radiją išgirdau – minimas Simono Stanevičiaus jubiliejus. Jo pasakėčia „Lapė ir žąsys“ baigiasi tokiu žodžiu, kurio lig šiolei gaila.

Ogi:

Pritink lapei su paukščiais sandoroj gyti...

Gyti čia – gyventi. Kaip sansk. Gyta, Bhagavadgyta.

Begalinis formaliskumas įvarė mūsų kalbą į kampą. Ji ir dabar nėr laisva, t. y. negyvena taip, kaip nori.

Stanevičius tas savo pasakėčias buvo išleidęs Vilniuje dar 1829 metais.

Gyti.

Gyvenimas kaip pasveikimas, sveikata, laimė.

## Tai kur tos knygos?

Prisiminiau, kad šeštadienį Dusmenyse viena maloni mokytoja paprašė autografo... Knyga buvo 1967-aisiais išleistos „Lietuvių poezijos antologijos“ II tomas.

Pamaniau: tai kur tos visos mano knygos, kurios leistos po to?

Ir dar: kogi taip svaigo B. Brazdžionis, sulaukęs 90 metų, ko skendėjo savo didelę euforiją?

Jis, žinoma, turėjo tam teisę. Po tiekos metų sugrįžę „atsiplėšę“ savo garbės pyrago gabalą. Betgi – kas ta gabė?

## Apie boružes

Tai tokie padarėliai, kurie neturi nieko bendra nei su Dievu, nei su karve.

## Iš legendų

Avinjono bažnyčioje yra tokia sena medinė Kristaus skulptūra, sutrūnijusi viena ranka... Bet sykį atsitiko, kad tas medis išleido atžalą.

Medis, kuris neturėjo šaknų.

(Norėjau pasakyti, kad žmogaus viltis, mano paties viltis tėra šis pasakojimas...)

## Maniškiai (asmeniniai) keiksmažodžiai

Vienam žurnalistui, kuris apšmeižė:

– Aš tą ž. po kryžium pakarsiu, kad Kristus apmyžtu! (Čia gerai tiedvi „ž“ tinka.)

## Garsinės asociacijos

Audrius, stalius, andai dirbęs „Lietuvos aido“ redakcijoje:

– Kur jūs buvot dingęs? Prie upės nesutinku?

– Dusmenyse buvau, Dusmenyse.

Jis (visai nesuprasdamas):

– Kur? Dviejuose asmenyse?

Dusmenys jam, žinoma, nė motais.

## Galop ir teatras!

Vakar mačiau naują L. S. Č. pjesės „Liučė čiuozia“ paramatymą. Teatras vadinas „Domino“, ten, kur ir kino salės – buvęs „Vingio“ kino teatras. Žinoma, kad viskas perstatyta ir – nėr ko lyginti. Kas gerai, tas gerai.

Ir pjesė gera. Palyginti su J. I., ši moteris autentiškesnė, sodresnė. Daugiau iš gyvenimo nei iš mados.

Man įsikrito pradžia, sakinas, kuris daug ką pribloškė (maldos parafrazė): „Tėve mūsų, kuris esi danguje... įsikišk mus atgal į savo šiknā...“ Gal vyresnius ir šokiruoja, bet kai suvoki, kad toj dieviškoj sėdynėj ne taip jau blogai būtų, viskas atsistoja į vietą.

Lipdomi ir nauji personažai, t. y. išsimušta iš klišių. Pjese jau važiuoja į Berlyną. Rodos, laimėjo prizus ir Maskvoj, ir Japonijoj.

# Kaip garsiai plaka mūsų širdis

Lenkijos mieste Liubline baigėsi dešimt dienų trukęs tradicinės ir avangardinės muzikos festivalis „Kody“. Festivalio programe – du vieno įtakingiausių šiuolaikinės muzikos kompozitorių Philipo Glasso koncertai, Laurie Anderson, Johno Zorno ir Billo Laswello improvizacijos, naujų estų kompozitoriaus Arvo Pärtė kūrinių premjeros, kiti unikalios muzikos koncertai. Kone visuose juose publiką lyg iš lėto kaitinamas vanduo svyruodavo tarp pamšimo ir ekstazės, galų gale užvirdavo su paskutiniu akordu ir kunkiliuodavo plojimais. Gilus atodūsis netikėtai pasibaigus beprotynbei, švelniai užmerktos akys nuvilnijus disonansams, ilga tyla po visą erdvę nuklojusios besimainančių garsų meditacijos...

## Nepažįstamasis prie durų

Sakoma, kad Tarkovskui pavysko nufilmuoti nostalgią. Nešdamas žvakutę Olegas Jankovskis išprasmino tai, ko neaprasysi šimtais puslapių. Iš ekrano liejas iausmas, kurio niekas nedrištų pavadinti kaip kitaip, tik Nostalgija. Marcellis Proustas, išgirdės Beethoveno Devintąjį simfoniją, ištare: „Taip į duris beldžiasi likimas“ ir padovanojo likimui įvaizdį. Kompozitorius išlaisvino migloje paskendusią sąvoką ir išreikė ją geriau nei šimtai pavyzdžių iš gyvenimo. Bet juk likimas į duris beldžiasi taip retai, o nostalgija nuolat lydi aistra, pyktis, ilgesys, lavina prisiminimų; juk kas-kart, kai verdi koše, staiga pradeda lyti ar suskamba telefonas, tave tąsio galybė troškimų, regis, esi visur, visada ir tūkstančiais pavidalu. Tada paklaustas, kaip gyveni, išlemini: „Nei gerai, nei blogai“, tik neaiškiai suprasdamas, kaip toli yra viena nuo kita. Į duris beldžiasi nepažįstamasis.

Regis, būtent apie šį kasdien mus aplankantį svečią ir pasakojo pirmasis Philipo Glasso koncertas. Beprotynės kelių sintezatorių gausmas vedė tiesiai pro chaoso vartus beprotynbės link, o juos papildantys soprano balsas ir saksofonas ipūtė dar šiek tiek nerimo ir nežinomybės. Tokia ne-regėtos galios instrumentų kompozicija prasidėjo kelių valandų Philipo Glasso ansamblio koncertas.

Pirmajame kūrinyje „Dance Piece No. 9“ niekas nesiėmė analizuoti didžiųjų žmogaus gyvenimo dramų, o tarsi iki begalybės ištęsė ir parodė mums tą akimirkos pojūtį, kai susvyruojame, pasijuntame plėšomi iš vidaus ir niekaip negalime to įvardyti. Hitchcocko filmai leidžia pažvelgti į mūsų baimes jų nepatiriant, Kubricko – į slapčiausius troškimus neaukujant šeimos ramybės, o toji muzika leidžia iš šono patyrinėti nerimą, sudėtingą žmogaus būvį akistatoje su kasdienybe.



Tadas Žukauskas ir Kęstutis Pleita. Autoriaus nuotrauka

Galbūt Beethovenas, Chopinas ir kiti muzikos meistrai talentingai mus skraidino po ribines situacijas, leisdami išgyventi žmogiškąją (dažnai net dieviškąją) dramą, pasijusti didingos žmogaus patirties dalimi, kitaip tariant – demonstravo didžiųjų lūžių ribas. Profesionaliai demontuodami gyvenimą ir išsimdami iš jo tai, kas didingiausia, jie beda pirsytu, ir klausytojas pelnytai patiria ekstazę. Regis, vėliau Philipo Glasso ansamblio koncerne skambėjusiouose kūriniuose iš operos „Einstein on the Beach“ ar „Music in Twelve Parts“ dalyse į mus aplankančias emocijas pažvelgta iš visai kitų pozicijų. Nieko neanalizuojant ir aksiomą laikant bū-

ties sudėtingumą juose išreiškiamas absoliutus emocijos perteiklius, didingumas maišomas su baime, likimas – su alternatyvomis (kurių tūkstančiai), nostalgija – su amnezija. Tarsi sakoma: taip aš jaučiuosi čia ir dabar. Ir nesvarbu, ar tai nepaiškinama šypsena, ar nerimas.

Įsivaizduokime traukinį, kuris beprotynku greičiu lekia ilgais tuneliais. Mes jo nematome, tik nujaudžiame, kad jis po žeme keliauja mums nežinoma kryptimi. Staiga pamatome, kaip traukinys išnyra iš tunelio ir pralekia pro mūsų akis, bet jų vėl pasiglemžia požemai. Viena trumpa beprotynė akimirka. Staiga pasirodės, lygiai taip pat staiga ir pradingsta. Tokie ir Philipo Glasso kūriniai koncerte – išnyra tarsi iš niekur ir, su gaudešiu pralékę mūsų smegenų labirintais, vėl pasislepia. Tyla, staiga visas sekstetas užgula instrumentus ir svaiginančiai ima draskyti tavo organizmą, paskui vienu įkvėpimu muzikantai pakelia rankas ir užbaigia kūrinių, tarsi vėl sulipdydami mus į viena. Ar ne taip pro mus praslenka daugybė kasdienybės akimirkų, kai tarsi girdime, kad kažkas mumyse dunda, tik nesugebame ižiūrėti kas? Kinematografiškai tai būtų nuobodus vaizdas, tačiau Glasso sintezatoriai prasiskverbia pro odą ir parodo, kaip garsiai plaka mūsų širdis.

## Čia ir dabar

Panašių emocijų paveikslus Liubline tapė ir improvizacinis trio – saksofonininkas ir kompozitorius Johnas Zornas, dainininkė, kompozitorė ir smuikininkė Laurie Anderson ir bosininkas Billas Laswellas. Festivalio atidarymo koncerte trijulė iš Amerikos grojo „nepasiruošusi“. Pačios Laurie Anderson žodžiais tariant: „Mes scenoje ieškom, ne visada surandam, bet ieškom.“

Koncerto metu ne vienam galėjo kilti mintis, esą garsūs muzikantai kiekvienas groja sau nepaisydamis jokių harmonijos taisyklų. Tačiau tada nejučia imi klausti savęs: kaip dažnai mes susikalbame, ar iš tiesų girdime, ką sako kiti? Pati Laurie Anderson klausia: „Kodėl tik simetrija yra gražu?“ Kodėl *a priori* manome, kad garsai turi susijungti į vieną nedalo-mą visumą?

Klausydamasis profesionalų improvizacijų jautiesi tarsi spastuose: protas supranta, kad trio akimirksniu gaudesi gali paversti pasakiška harmonijos karalyste, tačiau taip įvyksta tik kartkartėmis, netycia atsikvošint, tarsi iš vidinio chaoso trumpam sugrižtant į tokią pačią negailestingą realybę. Laurie Anderson griežia melodijas elektriniu smuiku, Johnas Zornas ima kosėti savo saksofonu, seilėms fontanu trykštant pro instrumento kraštus, o Billas Laswellas, paniręs į meditacine būseną, ritmingai kalbasi tai su vienu, tai su kitu, galų gale triukšmingai pakviečia susidraugauti.

Jie nesiruošę jokiam vaidinimui, nepasiraše jokios kalbos, o atėjo kažko ieškoti, pasiryžę būti tokie, kokie yra. Vadinas, klystantys, rėkiantys, kai aplink tyla, maišaujančios, vos kiti pradeda įvedinėti tvarką. Jie atėjo ieškoti.

Festivalio scenose tai nebuvò vienintelės improvizacijos. Naujų garsų ir jų kombinacijų ieškojo ir kompozitoriai

iš Taivano, Vokietijos, Lenkijos, Vengrijos ir Olandijos. Tyrinėdami muziką atlikėjai violončelėmis grojo su dantų šepetukais, vietoj būgnų laždelių naudojo aborigenų karolius, stryku krebdženo būgnų lėkštės. Turi būti atidus: šių garsų junginys pasaulyje apskries tik vieną kartą ir, jei atsiskysis nuostatos klausydamasis muzikos linguoti ar pritariai trepsēti koja, kartu su atlikėjais scenoje pasieksi visus įmanomus fantazijos pasaullius.



Kompozitorius Philipas Glassas. Wojteko Korneto nuotrauka

## Paskęsti savyje

Galingus koncertus keitė ramūs, dažnai netgi meditatyviniai pasirodymai. Kaip antai lietuvių Artūro Bumšteino, Tado Žukausko ir Kęstučio Pleitos bei lenkės Natalios Kawałek koncertas vienuolyne kiemelyje smuiko garsais ir vokalu priminė rūką, po kurį auditorija buvo pakviesta ramiai pasivaikščioti ir pasikliauti instinktais, o ne akimis.

Dar smarkiai nugrimzti į save kvietė islandų dueto garsų poezija. Kaip giesmė ar nuoširdi išpažintis, kaip ašaros, tekančios stebint rytinį kalnų horizontą, Liublino bažnyčios erdvę užpildė sodrus Hilmaro Örno Hilmarssonu vokalas, kuriam neįsakmėjai akompanavo Steindóro Andersenu sintezatorius, primindamas ledinius Islandijos kraštovaizdžius ir Angelo Badalamenti muzikinį kosmosą.

Iškart po to scenoje pasirodė kolektyvai iš Lenkijos – styginių grupė „Cellonet“ ir Tarptautinės tradicinės muzikos akademijos ansamblis. Atlikėjai pateikė nenutrūkstamą pusantros valandos koncertą, tokį jaudinantį ir subtilų, kad bažnyčios sienų ramybė skambant muzikai apsigyveno ir klausytojų kūnuose. Apsuptos styginių instrumentų, scenos centre penkios merginos dainavo lenkų liaudies dainas. Po keleto eilių užmiršti, kad klausaisi liaudies kūrinių, ir netrukus choras ima skambėti kone sakraliskai, persisunkia gaivališkos gamtos stichijų energijos, bet kartu išlieka ramus it miško upelis.

Balsus subtiliai papildo tai garsėjantys, tai tylantys styginių garsai, vos chorui užbaigus dainą, pasireiškiantys su ta pačia jėga, kurią jiems padovanojo dainos iš praeities. Choras į kasą pynė vis tą pačią ir naujają dainą, o smuikai ir violončelės atsakydavo vis tuo pačiu sodriu, tarsi iš gilumos sklindančiu motyvu. Po pusvalandžio gali pasinerti į meditaciją ir liaudies dainą išgirsti kaip maldą.

Buvo galima laukti kažkokios triukšmingos kulminacijos, kai galų gale sugaus visi instrumentai, o choristės balsais kops į viršūnę, susikibusios už parankią su klausytojais. Tačiau viskas baigėsi taip, kaip, regis, dažnai siauliai ir baigiasi. Be triukšmo, ramiai – nutrūko, ir tiek. Kūriny galėjo baigtis po pusvalandžio, galėjo ir po šešiolikos valandų. Tarsi eitum gatve užsisvajojęs ir trumpam užmirštum savo kūno poziciją žemėje. Protas kažkur iškeliauja, net nežinai, kiek laiko ėjai, net nenutuoki, kad eini. Tada dažnai siauliai nusiypsa apsidžiaugęs netikėtu pasivaikščiojimu, ir širdis suplaka smarkiai. Tie dūžiai tokie pat dramatiški kaip ir likimo.

JUSTAS ROŽENAS

## INDRĖ VALANTINAITĖ

*Kijevas (druskinė)*

Rūką perveria medinių cerkviių bokštai

Rugsėjo pirmoji Kijevo priemiesčiuose

Palei kelią suboluoją bantas,  
dvigubai didesnis nei pirmokės galva

Su pasiskolintais vaikais prašančios išmaldos  
čigonės iš po sulopytų sijonų švytimo rožinėm kojinaitėm,  
apsilupinėjusi laku padengti pardavėjų nagai,  
ledų vežimėlis su išblukusiomis baltomis meškomis  
reklamoje,  
geltonas, apvalainas it girtas begemotas giros vagonėlis

Keliaujam laiku. Tu nesiliauji fotografiuot.

Paupy perkū iš kurčio drožėjo medinių paršeli  
Pro skylutes snipe pabyra druska

I mano šiandieninį maistą

Vien pagalvojus apie tave, dabar tokį tolimą –  
pastirusių gyvaplaukių armija ant liauno riešo

*Užkeiktas žvėris*

Koksai užkeiktas žvėris, žmogaus balsu kalbantis,  
slepiasi tavo glūdumoj?

Matau jį kiekvienąsyk prisiartinančią  
prie akių ežerų, troškulio genamą.

Atsigéręs ir nuprausęs savo kūną,  
žvynais ir kailiu apaugsi – praalksta.

Riaumojanti meška,  
šnypščianti gyvatės liežuviu.

Kaskart gabalėli manęs sušeri jam.

Gaves davinį sotus nusliūkina tankmén.

Sakai, kad tik taip galime išsivaduoti,  
antraip ištrūkusi laisvėn pabaisa surytų abu.

Kol jis ramiai šnopuoja snūduriuodamas,  
nė šapelis ant mūsų nenukrenta.

Tik kasdien vis menkesnis mano šešėlis  
atsispindi tavo menių krištoliniuose skliautuose.

*Pasiekimai*

Vadybininkas Tomas,  
likęs be darbo mažinant etatus

Girtas maigo kompiuterio klavišus švintant,  
suveda į google savo buvusių klasiokų pavardes  
Visų, o svarbiausia – pirmūnų

Nėra informacijos  
Né vieno įrašo

Tarsi jų nė būti nebuvo –  
Išraižytų vardų  
provincijos mokyklos suoluose

Galima atsikvėpt,  
nueit ramiai išsivemti,  
kai nieks nešnopuoja į nugara

Tomas buvo aukščiausias klasėje,  
tad jam priklausė  
pirmuoju numeriu pažymėti marškinėliai

*Mano liežuvis tik slepiasi jo burnos oloje*

Прости, прости, что за тебя  
Я слишком многих принимала.

Anna Achmatova

Per mažai ragana ir per daug kalė,  
kad prisiverstum atsigrežti

Jeigu dar ne per vėlu,  
užsakysiu mažučius karstelius savo ydoms

Mano liežuvis tik slepiasi jo burnos oloje  
kaip atsitiktinis netikėtai sulytas praeivis

Vienuolynas pro mano meilužio langus – mieganti pelėda,  
šiuo metu kaip tik temsta ir parko alejoj motinėlės  
uždega žibintus

Per daug ragana ir pernelyg smalsi,  
kad kada nors ja žingsniuočiau

Žvakių šešeliai  
ant mergautinio kambario sienų primena  
riaumojančią mešką,  
rypaujančią žąsię,  
staugiantį vilką,  
raišq lapę –  
ir visa tai esu aš

Jau vėlu,  
jau vėlu,  
choru pritaria pūvančios neužmirštuolės,  
pamerktos senelės krištolo grafinėlyje

*Stiuart*

Skardinė ledinukų dėžutė  
ant dangtelio šilkais ir auksu,  
perlų vėriniais išdabintu atvaizdu  
pilna nuorūkų ant kontoros palangės

Bendradarbė dailiai nukrato pelenus –  
šiandien planuoja atvirsti blondine iš brunetės

Bandau įsivaizduoti, kaip gražiau atrodytų galvelė,  
besiridenanti karališkosios menės mozaikinėmis grindimis  
It negrabiam, persisotinusiam vaikui žaidžiant  
netycia iš rankų būtų išsprūdės obuolys

*Arkos veido gatvėje*

Vis dirscioji pro primerktus langus į mane ir matai  
Seniai nebegyvenamus kambarius ir baldus,  
aptrauktus balkšvomis marškomis

Tau tinkta spalva – toks rimtas pasakai –  
paryškina darnumą liūdesingų bruožų

Ilgai taupytos auksinės monetos iš kišenės  
iš akmeninė grindinė pabyra skardžiu juoku

Mano atpildas – iš nuostabos iš dangų pakilę tavo antakiai,  
Grakščiai išsirietusios arkos veido gatvėje,  
Liaunos gimnastės

*Plyšiai  
(tos pačios knygos)*

Tos pačios knygos mūsų lentynose laukė,  
kol atpažinsime jas kaip ženkla

Taip kvaila vos sutekėjus į vieną  
išdovanoti sutapusias

Prieš mano akis tamsūs tušti tarpai –  
išskapruoti plyšiai tvarkingai suglaustų nugarėlių fone

žiojėjantys tuneliai, per kuriuos tu skverbies atgal,  
man primena, vis primena,

kad tos pačios knygos mūsų lentynose laukė,  
kol atpažinsime jas kaip ženkla.

*Tebus pašlovintas  
teliukas*

I

Tebus pašlovintas teliukas,  
iš kurio odos buvo pagaminti  
mano batai

Tebus palaimintas jo skerdikas,  
odininkas ir batsiuvys,  
tos pardavėjos rankelės,  
supakavusios aukštakulnius į tamsiai žalią dėžę,  
siauros senamiesčio gatvelės parduotuvėje

Tebus pašlovintas teliukas,  
iš kurio odos buvo pagaminti  
mano batai,  
atvedę tiesiai pas tave

II

Tebus prakeiktas...

# Postideologinės dilemos

**Vytautas Rubavičius.** *Postmodernusis kapitalizmas.*  
Moksline monografija. K.: Kitos knygos, 2010. 272 p.

Rimtesnis politinis, ekominis ir kultūrinis diskursas, išitaisės knygos puslapiuose, plačiajai masei Lietuvoje neturėt būti įdomus. Kam visų tų „filosofijų“, jei yra komerciniai pramogas transliuojantys televizijos kanalai, pornokonteinerių prikimštasis internetas ar alus, krepšinis, pergalės? Kodėl bet kokią kritiką išgirsti darosi vis skaudžiai, vis sunkiau pakeliamas vertybų kvestionavimas? Žmonės, išmokyti bijoti, kaltinti ir išduoti, nepajęgia kapitalizmo įvertinti kaip sistemos, kaip tam tikros istorinės patirties nepripiąstančios išrinktųjų ideologijos, kaip galingo visa apimančio konstruko. Paprastai apsieina valdžios ar gimdytojų kalimu prie kryžiaus, abstrahuojantis nuo pagrindų pagrindo. Panašiai dvasiskas tėvelis davatkas mokytu apkalbas ir pamaldumo varžybas iškeisti į kruopelę nuoširdaus tikėjimo.

Vytauto Rubavičiaus „Postmodernujį kapitalizmą“ vertinčiai dvejopai. Viena vertus, jau pirmoje pastraipoje nedviprasmiškai pareiškiai palaiką XXI amžiaus maro, apsisiautusio laisvosios rinkos drobe ir pasivadinusio kapitalizmu, demaskavimo svarbą. kita vertus, šioje knygoje iš esmės atkartoja vien praeities protai. Autorius, matyt, vadovaujasi nuomone, kad iteracija ir sisteminimas – mokslo esmė. Minusas Rubavičiui ir dėl to, kad, norėdamas pabrėžti savo paties apmąstymą reikšmę ir naujumą, dažnai užsižaidžia kalba, jos konstravimu ir dėlionėmis, kažin ar būtinomis pateikiant kad ir postmoderniojo kapitalizmo kritiką. Juo labiau kad minėtas žaidimas kartais supainioja ir knygos autoriu.

Tai toli gražu ne pirmas Rubavičiaus veiklas panašia tematika. Tiesa, pirmą kartą išleistas revoliucingosios leidyklos „Kitos knygos“.

Ilgioje knygos pratarmėje autorius perspėja nesugrūdės į veikalą visko, kas susiję su postmodernizmu ar kapitalizmu. Apsiribojama penkias skyriais, penkiomis esminėmis temomis – nuo vartojimo, suprekinimo ir suisteklinimo iki masmedijų (ši terminą gina pats autorius), postmodernio urbanizmo ir miestų.

Jei jau gyvybė paverčiama preke, tai ką kalbėti apie kitus visuomenės aspektus: norus, viltis ir bejegiškumą. Daug dėmesio skiriama transgresijos įsigalėjimui apžvelgti ir seriesiemis dėsniams, kadais laikytiems nepajudinamais, tyliai apraudotis.

Daugumą knygoje aprašytu postmoderniojo kapitalizmo veiksnių automatiškai imame laikyti negatyviais, žalingais ar griaunanciais žmogaus laisvą valią. Tačiau yra bent keletas ir placių diskutuotinų. Tarkime, genų inžinierių ir žmogaus gyvenimo trukmės ilginimas. Knygą veikiausiai galima laikyti kairiojo intelektualizmo konstruktu, taigi dauguma jos skaitoju kažin ar pabūgs nemirtingumo (kartu ir Dievo atsakymo) recepto svarstyti. Koks rimtesnis socialistas aklai meldžiasi prašydamas Dievo pagalbos? Koks anarchistas namo dažymą iškeičia į Atvelykio pamaldas? Tiesa, pažymima, kad tariamą amžinąjį gyvenimą gautų ne kiekvienas. Viskas vėl atsiremia į seną gerą draugą kapitalą. O tai jau tiesioginis kiekvieno kairiojo intelektualo priešas.

„2000 m. sausį BBC transliuotoje mokslineje programoje „Gyvenimas ir mirtis XXI amžiuje“ (Life and Death in the 21st Century) buvo pranešta apie galimybę „nemirtingumą išrašyti į žmonių rasės genus“, o šią galimybę etiniu požiūriu apmąstantis Johnas Harrisas prieina prie to-

kios išvados: nors nemirtingumas išskaido žmoniją į galinčiuosius ir negalinčiuosius jo siekti, tokio gėrio néra pagrasta atsisakyti tik dėl to, kad jo negalima paskirstyti vienems (Harris 2004: 529). Tokiu atveju pagrindiniu etikos klausimu, pasak J. Harriso, nemirtingų ir mirtingųjų sugyvenimas, ir tam jau dabar dera ruoštis.“ (p. 59)

Neliaka nepaminėti ir neoliberalai, save mėgstantys laikyti vienintele neklystančia rūšimi, pasipuošusia Johno Meinardo Keinso išvestinėmis ir operavimui žmoniškumo, humaniško kapitalo sąvokomis, nepavydėtinai trapiomis ir silpnadvasėmis.

„Poreikių gamybą J. K. Galbraithas aptarė kaip neišvengiamą ekonomikos raidos dalį. Kita vertus, jo mintys paryškina neoliberaliosios ekonomikos teoretikų ideologiškumą – juk neoliberalioji teorija teigia individu laisvę ir kuria laisvo individu poreikių tenkinimo strategiją, kurią „poreikių gamybos“ samprata pernelyg nužemina, iškel-dama industrijų poreikių diegimo ir primetimo pobūdį laisvosios rinkos sąlygomis. Lietuvoje vartojimo ekonomika diegama ir vartotojų visuomenė kuriama skleidžiant „laisvo pasirinkimo“, ekonomikos ir socialinio gyvenimo išlaisvinimo, remiantis rinkos principais, ideologemas, sa-vu ruožtu pridengiančias neišvengiamus naujus nelaisvės būdus, kuriuos ši ekonomika kaip tik ir įtvirtina.“ (p. 108)

Vartant ši dartenanjaną, donkichotišką, bet vis dėlto romų, labiau avelės nei sakalo postulatų rožinį, norisi tikėti, kad Rubavičius turi ir gerą samtį ontologinės rūgštės, padėsančios parašyti ne tik apibendrintą postmodernybės kataklizmą apybražą, bet ir unikalią formulę kontraceptiku, neskausmingai sustabdantį besikerojančią kaspino uti iščiose, kuriose turėtų išaugti kas nors gražaus. Pavyzdžiui, egalitarizmas.

MARIUS PLEČKAITIS

## Delninė

**Rūta Brokert.** *Delnaklevė.* Eileraščiai. K.: savaitraštis „Nemunas“, 2009. 112 p.

Knygos, puslapiais lakstančios, tarsi Hitchcocko paukščiai vydavosi dar porą stotelį. Ir taip kiekvieną syki išėjus iš knygyno ar bibliotekos. Dabar klausyk nesiklausęs – vos skreba dieviškos ištarmės po pernykščiaus lapais. Patyliukais (kad neišgirstų bibliotekininkę) dékoju „Lehman Brothers“ ir visiems kitiems, degsiantiems investuotojų pragare, ir nešuosi 2009-ųjų Rūtą Brokert namo. Būtū nesąžininga autorės atžvilgiu dievagotis, kad jei ne spaustinto žodžio badas, nesiplakčiai skaitytojo bilietu ir neat-siversčiau į tikrajį, neskubų jos neskubios knygos skaitymą. Bet apokalipsės visuomet įkvepia: kone susigraudinu atradusi „Delnaklevę“ – poeziją besitraukiančiam knygų fronte. Tieki apie nepalenkiamą švelnumą.

Tiek (iki pat pabaigos) bus apie moterišką poeziją. Neva apie atsidūsėjimus ir netesėjimus. Žodžių ir šiaip lyrius. Apie tą, kurią turėtų uždrausti arba bent jau išvesti, kaip nors delikačiai už rankos paėmę, iš mados, nes pati ji niekur neina – nei į avangardą, nei į istoriją. O kai neina, tai ir pasakyti neturi ką. Taip murmėti nėra jokio reikalo. Tuo labiau jei išsidėsite skirtuką ties 65-uoju puslapiu ir toliau – nė žvilgsnio. Toliau ir nereikia. Toliau – „moteriška“, išduodanti, kad prieš akis – pirmieji popieriniai poezijos bandymai (išskyrus nebent „dešinę“, p. 96). Iki – daugiau ar mažiau gera. Teatleidžia man S. de Beauvoir. Teatleidžia R. Brokert, kad apkaltinsiu balansavimui balasto pagrindais, bet minkštą knygos struktūrą (be reikalo pasigailėta kai kurių eileraščių, skyriai – neatsiskiriantys) šiuo atveju paslepia branduolio užuomazgas. Tenka ieškoti kaip duonos (riešutų). Tenka ir rasti.

Visų pirma – neijkandamą „Delnaklevę“. Programinį eileraštį po programos (išspausdintą viršelio atvarte). Ir vis dėlto patvirtinantį, kad šios laisva forma išlaisvintos (ar suformuotos?) eilės turi pakankamą priežastį egzistuoti atskira knyga: žodžiai, sakytumei, tie patys kaip ir kitų rašančiųjų, turėtų aideti senoviniai N. Miliauskaitės, D. Ka-joko disonansais, bet skamba. Skardžiausia aliteracija ir intencija – mažųjų, vos kelių eilučių, griežtai minimalistinių eileraščių. I tobulus pavyzdžius siūlyte siūlosi „auto-natiur-mortas“ (p. 12):

užuolaidos buré  
lig vidurio stalo  
puokštė pelynu  
pelijanti duona  
taurė absento  
su mirusia kuoja  
po šonkaulių –  
randas –  
ne mano

Kasdienis pasaulis, bet perkramytas, nebe tokis ribotas ir nuspėjamas. Išsprūstantis asmeniškumo matmuo („...ne mano“) anaiptol neįžemina įsibėgėjusio eileraščio nei kategoriskumu, nei, sakytumei, egocentriška lyrinio „aš“ pozicija, bet organiškai praplečia poezijos žaidimo galimybes – mums išsiduoda veikiantysis, reflektuojantis ir telkiantis apie save tas poetinės tikrovės atplaišas, kurios apima jo paties momentinį ir dėl to gyvybės – minties testinumo kita negu užfiksuota linkme – netekusį skerspjūvį. Tai – pritrenkianti „mirusiu“, nebeegzistuojančio „aš“ idėja. Panašiu – atsiveriančio kalbančiojo – principu sudėliota ir „Delta“ (p. 19).

Apylankomis derėtų grįžti prie moteriškumo ir patikslinti, kad turėtas omeny neforsuoamas, neproklamacinis

santykis su estetiškai ir prasmingai atrinkta daiktų būtimi, kalbėjimo būdas be pozuojančios ekstravagancijos. Pasi-taikius išpuolius („apie dresūrą“, „daltonikė“ ar, regis, per prievertą sulipdytas „Pratybas“) į priešpilnio sodus, perlo ridinėjimą burnoje ir kitus švelnumus pražiūrėjau kaip nepasisiekusius. Nemačiau, nes nenorėjau matyti. Nes neabejotina knygos stiprybė – daiktų ir žodžių kalbinimas, o ne kalbėjimas už juos. Poetė geba išlaukti – regis, paskutinę akimirką (iš tiesų – paskutinę eilutę) metafora išsipildo „Pašešupiai“ (p. 65). „...saulės blyksniai – voverių akys“ – nieko teigiančio, daug – telkiančio.

Akivaizdus R. Brokert polinkis į žaismę, stebinimą, kartais (kaip jau minėta) netenkantį subtilumo, dažniau pa-siteisina skyrių epigrafų forma:

- - - pažaiskime,  
aš būsiu  
matomas žmogus

(p. 77)

Tematikos požiūriu jie néra itin išmoningai implantuoti, bet gundo versti toliau ir tik darsyk patvirtina, kad R. Brokert geriausiai valdo minimalias žodžių pajėgas. Galbūt dėl to, kad pradedā valdyti, bet nematau nieko blogo, jei tokiomis, bet nebūtinai epigrafas, ir apsiribotų.

Knyga pasiryžusiems dešifravoti „Delnaklevę“ – turbūt ne ką kita kaip gamtos ir žmogaus sintezę, susiklausymą ar bent jau atsitiktinę ir dėl to nė kiek ne mažiau prasmingą vienas kito refleksiją. Pasiilgusiems mažųjų – delninių – poezijos stebuklų. Jų čia yra, gaila, kad dar nedaug.

EGLĖ JAKUČIONYTĖ

# Išsivadavimas iš vaikystės

**Ieva Toleikytė.** *Garstyčių namas.* Apsakymai.  
V.: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009. 112 p.

Ieva Toleikytė į lietuvių literatūros lauką įžengė tempdamas paskui save garstyčių spalvos namą. Pirmasis apsakymas taip ir pavadintas – namo garbei, kiti septyni gyvena kaimynystėje. Ir kiekvienas naujas pasakojimas yra tarsi ankstesnių tēsinys, šiek tiek primenantis režisieriaus Krzysztofo Kieślowskio „Dekalogą“.

„Garstyčių namo“ diskursas artimas nuotykių literatūrai. Apsakymuose apstu netikėtų siužeto posūkių, veiksma, paslapčių ir ypatingojo metų laiko. „Viskas nutinka vasara“, – skelbia užrašai, viename pasakojime išvedžioti langu stikluose. Beveik visuose aštuoniuose apsakymuose veiksmas vyksta per atostogas. Keturiuose iš jų pasakojama apie poilsiaujuančius vaikus. Perskaičius šiuos tekstus, prieš akis iškyla Williamo Goldingo „Musų valdovas“. Gal dėl karščio, vaikų ir vidurius graužiančio smalsumo, kuris skatina kuo greičiau slysti tekstu, kad sužinotum, kas įvyks toliau. „Slėniuose buvau visą liepos mėnesį. Teta nebuvo kalbi, tad ir aš ipratau mažai kalbėti. Ten tyrojo keista nuotaika, laiko nėra, sako teta, yra tik metų laikai“, – pasakoja pirmojo apsakymo veikėja Laura, paauglystėje išgyvenusi keistą nuotyki, kai pateko į dėdės rašytojo psichozės epicentrum ir vos nepaskendo ežere. Atostogų laikas čia yra ribinė situacija, kada laikinai pakeičiamas gyvenamoji vieta, išnyksta racionalumas ir kasdienybė, atsiveria siurrealistinis klosas. Vasarą patiriamai svarbiausiu nuotykiai. Pradžioje jie pateikiami kaip atminties rezervuarė glūdinčios vaikystės ir paauglystės paslapstys, prisimenamos paties veikėjo. Įvykusi istorija jam kaip sapnas, kuriame leidžiamas daugiau nei esamajame laike. Atostogos, kaip ir menas, yra šventinė būsena, kai pakinta laiko nuovoka ir peržengiami iprasti remai. Apsakymuose kartais sunku nustatyti, kur veikia atminties sukeltos refleksijos, o kur skaitytojas patenka į tebesiųstantį sapną.

Greta buitiskų atostogaujančių vaikų nuotykių įpinamas ir magiškasis pasaulis su iracionaliais siužeto posūkiais. Toks jaunosios I. Toleikytės mąstymas artimas mitopoetikai, kai reiškiniai nebepaaiškinami logiškai, o chtoniškios gamtos jėgos veikia kaip pagrindas, ant kurio randasi charakteriai ir erdvės. Autorė kuria savitos logikos diskursą, todėl nieko keisto, kad viename pasakojime atsiranda klavino liga serganties berniukas. Jis apgyvendinamas Davydų sodyboje prie Klevų akies ežero: „Mėlynoji liga, sena mano draugė. Dar sausį mačiau, kad mėlynuoja mano kaklas. Iš léto. Pradžioje atrodo, kad tai kraujosruvos, kad po oda teka mėlynos versmės. Visiškai neskauda. Kai mane atvežė pas Davydus, kaklas buvo lazurito spalvos, lyg rašalo prisigėrės.“ („Klevų akis“, p. 17) Specifinė liga estetiškai graži, ja sergančių vaikų oda nusidažo mėlynai. Liga mirinta it ežero užkalbėjimas, neaišku dėl kokios priežasties suluošinės vaikų kūnus. Kasparas, pagrindinis šio apsakymo veikėjas, susidraugauja su kitais vaikais – Vainiumi ir Ofelija (vėliau šiu venkėjų pora, jau suaugusi ir spėjusi numirti, pasirodo apsakyme „Vyrų kirpykla“). Naktimis, vadovaujami kietuolio Sauliaus, jie įsigudrina nardyt i ežere mistišku vardu Klevų akis. Mažai trūksta iki katastrofos, kai Vainius neria į ežero dugną ir nebešykla. Tačiau kitą rytą nutinka įstabus dalykas: Vainius sėdi nuogas nugeltusiame klevo medyje, o visi mažieji ligonai atsikratę mėlynųjų démių. Vėliau vaikai išvažiuoja iš Davydų sodybos ir niekados nebesusitinka. Galbūt šis „kleviškasis“ fonetinis sąskambis yra tarsi išėjimo iš vaikystės motyvas, o lazurito spalvos démės – vaikystė ir paauglystė skirianti riba, kuriai peržengti reikia drąsos, it žiūrėtum į juodą ežero dugną. Savotiška mirtis ir prisikėlimas kitam etapui. Nugeltės medis – tai rudo, vasaros pabaiga, kuri niekados nebebus ta vaikiškoji vasara.

Apsakymuose „Žalieji kambariai“ ir „Prieš didelį veidrodį“ galima aptikti dar labai nekaltos, „neišlukštento“ erotikos, kurios šiaip šioje knygoje beveik nėra. Erotikos nebuvinimas netgi šiek tiek trikdo, mat beveik visų pradedančiuju (ypač moteriškosios lyties) kūryboje apstu subtilių ir nesubtilių užuominų ir scenų. Apsakyme „Prieš didelį veidrodį“ (knygoje jis vienintelis neturi magiškoko sluoksnio) pasakojama dvynių Sauliaus ir Saulės atostogų patirtis. Autorei puikiai pavyko užčiuopti tą paauglišką daužomo ledo traškesį, atsirandantį paširdžiuose, kai vaikiškose akyse ima šmėžuoti Kito (lytiškojo) siluetas. Dvynukai išižiūri vyresniuosius globos namų auklėtinius – gražuolius Martyną ir Mingailę. Pradėj justi svetimus kūnus, brolis ir sesuo

praranda fizinių tarpusavio ryšį. Pirmoji cigaretė, alkoholis ir naktinis pabėgimas iš namų, audra ir neįprastas kūnų virpesys, kurio neįmanoma pamiršti net suaugus: „[...] ir visur kūnas, tik dabar kūnas kitoks, ir kai lietiesi svetimo kūno, nebejauti savo, tik svetimą, ir svetimas tampa tavo kūnu, ir nebėra žodžio KŪNAS, yra tik žodis LIESTI, ir visas vandens bokštas išsiūbuoja apgirtęs, svaigus, kvėpuojantį alkoholiu ir drėgme, ir aštriu dilgeliu, ir saldžiu žemuogynu oru, o nikotinas ir alkoholis keliauja ratais per kūnų krauju, kol susigeria, nusėda kažkur, ir nėra skrandžio, nėra krūtinės, nėra rankų, kaip nėra ir blauzdų – liko tik kvėpuoti.“ („Prieš didelį veidrodį“, p. 55) Paauglystė yra nesuvokiamā jėga, užvaldanti tavo kūną.

Mėlynbarzdžio pasakos motyvais paremtame apsakyme „Žalieji kambariai“ einama link visiško išprotėjimo, sapniškos būsenos. Čia yra ir vorais virstantys artimieji, ir uždraustas kambarys, į kurį pagrindinei veikėjai negalima įeiti, tačiau taisylklė sulaužoma ir čia ji patenka su savo pusbroliu Kasparu (skolintu veikėju iš ankstesnio apsakymo). Itampos prisodrintoje aplinkoje įvyksta intymus potyris, kai veikėjai bučiuojasi atsirėmę į žalią sieną. Tas veiksmas jokių rezonansų veikėjės širdyje nesukelia, ji tiesiog lėtai kraustosi iš proto, iš pradžią stebėdama voru virtusio tévo tragediją, vėliau naktimis apžiūrinėdama uždraustame kambarje kabaničius (megančius) artimuosius – it nukirstas Mėlynbarzdžio žmonų galvas.

Likusių apsakymų nepriskirtum prie „atostogaujančių vaikučių“ serijos, juose panašiu tonu pasakojama apie mažo miestelio žmones, kurie pasakojimo pabaigoje kartais pasirodo mirę arba išprotėj. Štai visa mirusiuų gvardija apsakyme „Vyrų kirpykla“: gyvoji miruolė Ofelija, negyvasis barzdaskutys Vainius ir „užsilenkės“ Markas (iš gretimo apsakymo „Laidotuvių reikmenys“). Ofelija yra efemerė nuskendusi būtybė, besirodanti Vainiui ir Markui (pabaigoje paaiškėja, kad šie irgi yra mirę). Erdvė baugi. Tai sena vyrų kirpykla, kurios rūsyje likę mirusiuų moterų plaukų, nukirptų per karą. Vainius mylimoji Ofelija nuskėsta. Žaliajame ežere ir tik tada, kai pagaliau atrandamas jos kūnas, Vainius numiršta, o Markas nukerpa jo šviesius plaukus. Plaukų kirpimas archajiškose tradicijose yra perėjimas iš vienos būsenos į kitą (jaunamartei kerpmi plaukai ir užrišama skarelė), Senajame Testamente – galių pasikeitimasis (Samsonas netenka jėgų nukirpus plaukus). I. Toleikytės tekste plaukų metafora yra tarsi fizinio kūno praradimas, gana poetiškai atsiskleidžiantis minėtame pasakojime. Vyrų kirpykla čia panėšėja į balzamavimo patalpas, kur atliekamos apeigos palydint kūnų į mirusiuų karalystę. Veiksmmai atliekami tyloje, susikaupus. „Reikia girdėti laiką, girdėti, kaip krinta tavo plaukai ant grindų“, – sako Vainius.

Apsakyme „Laidojimo reikmenys“ įdomus nuo motinos pavilioto berniuko Alberto (išaugės jis prisideda prie šarvotojų verslo) ir jis pagrobusio elegantiško laidotuvu iš namų direktoriaus Marko ryšys. „Markai, žinai, man visada atrodė, kad žodžiu junginys laidojimo reikmenys yra kažkokas magiškas. Tai ne visi tie daiktai, karstai ar drabužiai, tai buvom aš ir tu. Žmonės, kurie savo buvimui priverčia patikėti, kad egzistuoja mirtis“, – laidodamas savo motiną kalba Albertas. Galbūt nykioje, inertiskoje vietoje atsiradę elegantiški vyrai yra anapusybės liudytojai, padedantys gyviesiems peržengti slenkštį į dausas. Galop jaunasis šarvotojas suabejoja savo ir kitų žmonių gyvumu. O abejoti iš tiesų reikia, nes apsakymuose vis paliekama neišspresta lygtis – išprotėjo / negyveno / gyvena.

Vertėtų paminėti, kad apsakymuose labai svarbus vandenės motyvas. Vandenyje pliuškenasi vaikai, skandinasi žmonės ir liula paslapstys. Paskutiniame apsakyme „Studijų laikų baseinai“ pagrindinių veikėjų nebekamuojata paauglys-

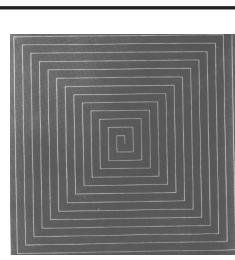
tės ir vaikystės būsenos, jie yra studentai, kurie atsitiktinai susipažista viename vakarėlyje ir kartu apsigyvena daugiautėje derva dengtu stogu, rusvai pilkos spalvos – garstyčių name. Paulius pasakoja pirmuoju asmeniu ir pasakojuimą pradeda nuo Tomo – mistiškojo kambario draugo, kuris išsiskiria neapibrėžtumu: studijuoją neaišku ką, kartais pradingsta kelioms dienoms, paryčiais, užsidarę vonioje, su kažkuo kalbasi telefonu, yra vienišius. Tomas daro įtaką pasakotojui, yra tarsi visa galva aukštesnis autoritetas, kol pasirodo Loreta – per daug graži ir snobiškai paviršutiniška. Ji susižavi Pauliumi tik kaip Tomo atspindžiu, jai patinka nuojauta, kad yra kažkas daugiau. Loretos pasirodymas susijęs ir su tarakonų įsiveisimų bute. Merginos grožis suvokiamas kaip pavojingai šleikštus ir parazituojantis. Moteris susijusi su gamtos pasauliu, tačiau ne iprastai, o pačiu žemiausiu pavidalu – per parazitus. Taigi idealusis grožis suvokiamas kaip blogis, dvasinė nešvara, klaikas ir paviršutiniškumas. Studentiškame gyvenime nebėra vasaros ir atostogų kaip pagrindinio erdvėlaikio, tad natūralu, kad ir gamtiškuosis vandenės pakeičia baseino vanduo, dvokiantis chloru, įsigeriančiu į rūbus. Tomas, keistasis kambario draugas, nemégsta baseino: „[...] man nemalonu, visi tie kūnai, apsitempę spalvotos gumos kostiumėliais, ir pėdos, fu, baseinuose yra kažkas šlykštaus.“ („Studijų laikų baseinai“, p. 93) Jis verčiau grožisi tuščia duobe, senais laikais buvusia baseinu. Loretos ir Paulius éjimas į apleistą baseiną yra dar vienas nuotyki, tačiau čia jis labiau metafizinis prarastojo svetimo laiko ieškojimas. Apleistas baseinas, pilnas prikritusių lapų, kelia aliuziją į pražiopstotą aukso amžių, būdingą mitopoetinio žanro tekstams, kai mąstymo vertybinių orientacijų nukreipiama į paeitį. Tačiau I. Toleikytė neužsižaidžia gilesniais praeities narstymais.

Apsakymuose nėra aiškaus istorinio fono, konkrečių būties ir kultūros detalių, tik kelis kartus paminimos paveikslų reprodukcijos ir muzikos grupių pavadinimai. Tekstuose labai svarbios gamtiškosios jėgos, archajinės situacijos, ištinkančios netikėtame siužeto lygmenyje. Puičiai pajautas vaikystės ir paauglystės pasaulis.

I. Toleikytės tekstai linkę į universalumą, neapibrėžtą laiką, tačiau ne visiems jos kuriamas pasaulis yra artimas. Skaitant sunku atsekti atpažįstamus objektus ar atrasti veikėjus, su kuriais noriai tapatiname. Jei „Garstyčių namas“ neįtraukia savo specifinių pasauliu, tai nieko ypatingo ir neįvyksta, matai tiesiog gražiai suguldytus sakinius ir mistišką, tačiau jungiškųjų archetipų nežadinančią semantiką. Kadangi apsakymuose sunku atsekti socialinę plotmę (laikotarpį, kultūrines ir būtinges madas), knyga netampa labai artima. Taip pat čia neverta ieškoti sąmojo, o patys tekstai, nors ir intriguojančio naratyvo, pritvinkę slegiančios melancholijos.

„Garstyčių namas“ nesukels literatūrinės audros. Prisemenant magiškojo realizmo pradžią lietuvių novelistikoje, pirmąjias Sauliaus Tomo Kondroto („Pasaulis be ribų“, 1977) ar Jolitos Skablauskaitės („Tik šviesūs paulščiai naktyje“, 1986) knygeles, „smegenis sprogdinančio“ efekto nesijaučia. Labai sveikintinas savoje pasaulio sukūrimas, nesipuikavimas erudicija. Neblogas tas „Garstyčių namas“, savaip suręstas ir nutinkuotas, vis dėlto vertas atsidurti lentynoje prie knygu „O tie pradedantieji yra gabūs“.

JURGA TUMASONYTĖ



Penki sakiniai apie mūsų kalbą

Masiškai siuntinėjamus elektroninius laiškus tapo išprasta pasirašinėti taip: „Pagarbiai, Mikė Pūkuotukas.“ Tačiau šis kablelis čia atsiradęs, ko gero, tik kopijuojant angliskus parašus. Pagal visas lietuvių kalbos skyrybos taisykles kableliui čia nėra kaip įsisprausti. Lietuvių kalbos komisijos paaiškinime teigama taip: „Pabrėžtina, kad lietuviškame tekste po žodžiu su pagarba, pagarbiai nededama jokio skyrybos ženklo. Pateisinamas čia galėtų būti tik brūkšnys, rašomas dėl didesnės ekspresijos.“

-lj-

## Kas gyvena tame rajone

Vakarais į lauką mes neišeiname, nes bijome būti užmušti, susmuktį su peiliu nugaroje ar būti suvažinėti linksmų vairuotojų (juk gyvename tokiam rajone), o dienomis vaikštome tarp savo pilkų daugiaukščių vaiduoklių ir bjaurimės praužusios nakties likučiais, išivaizduodami visas įvykusias nešvankynes.

Kartais juokiamės pamatę, kaip vakariečių filmuose vaizduojamas Vidurio Europos skurdas, kokias dvidešimt penkias sekundes rodomas vėjuje pasimetusios daugiaukščių blokų viršūnės (juk gyvename tokiam rajone), bet jų kūrėjai turbūt nepastebėjo, kad problema visai ne ta.

Mes turime energijos, glūdinčios kažkur viduje, kažkur giliai dar turime tikėjimo, bet bėda ta, kad nežinome, kuo tikime. Todėl dažnai pasukame į nereikšmingą padūmavusį taką ir klibikščiuojame iš visų jėgų, pikta užsimodamis vis naujam žingsniui, braidome po savo nežinią net nepasiraitoję kelių (juk gyvename tokiam rajone), išleidžiame savo piktą suragėjusi energiją ant ištrūkusio asfalto, ant kelio, kuris po poros valandų tampa beveik fiktyvia savyoka, nes tuo kėblinimu tik iliustruojame savo žirkėno ratelį, kuris sukas metų metus, kad nereiktų nieko galvoti, net apie alkį, kai pamiršta pamaitinti šeimininkas. Arba bijome, kad stai-ga suprasime: nebemokame galvoti, ir bus pernelyg gaila savęs.

Todėl dieną einame gatvėmis, miesto dulkių nuklotais skersgatviais, prišlapintom tarpuvartėm, pro lauko kavinų staliukus ir turtngus turistus spalvingais šortais, pro bažnyčias, pro kilmingus šunis ir brangias verslininkų žmonas, su įniršiu dėliojaime kojas ant nepaslaugaus akmeninio grindinio, išitikinę (bent jau pėdomis tai tikrai, nes šios dar gali šią nuveikti), kad niekas mūsų iš čia neišveš, neiškels už pažastų kaip apsisiusojusio vaikiuko iš lovelės. O naktimis, kai savo silpnutes supuvusio medžio duris užkabiname dviem ar trimis kabliukais (juk gyvename tokiam rajone), net nepagalvojame, kad tai darome tik iš išpratimo, kad visai nesvarbu, ar iš mūsų dulkinas irštvas kas nors išibraus, nes

ten nėra ko paimti, išsinešti, ne bent bijosime atskleisti taip sau-gomą savo paslaptį apie skurdą, skylę trumpikėse, vietoj šaldytuvo šaltam vandenį laikomą pieną ar išjungtą elektrą, tarsi kas to dar nebūtu pastebėjęs. Tuose žemalubiuose buteliuose jau seniai nebėra ne tik vertingų daiktų, bet ir mūsų pačių.

Mūsų menkutės sielos jau nebegyvena tame rajone. Jos ištarpo vieną tamsią naktį, kai bijojome savo šešėlio, bijojome tirpstančio orumo ir gėdos dėl surambėjusio instinkto siekti laimės.

## Oro burbuliukų kokonas

Dar turi išsaugoti gabumus, nepraleisti progos, uždaryti sandariai nuo neatsakingo vartojimo, nes paskui nepavyks išstatyti plastikinės barbės kojos į šlau-nies skylę taip patogiai kaip vaikystės prisiminimuose, kai visas pasaulis buvo tvirtas tarsi lego pastatai. Iki ko? Negali pradėti, aš žinau, iš kažkokio taupumo žinau, kad ateitis – toks dalykas, kuriam visada reikia specialaus rezervo, ne liečiamo vakuumo, kur ižengti būtų tas pats, kas pripažinti, jog nieko geresnio ir nebus, jog pradedi riedėti nuo kalno, nuo šios akimirkos ir lygiai taip pat kaip per egzaminą, kai kažkokiam protokole skaitysis tavo nesékmés, jeigu susimausi – 0:1 kažkieno naudai, nebesi apsidraudęs, visos tavo galimybės tau pačiam aiškios, išbandytos, neturi jokio pranašumo ar privilegijos svajoti, nes svajones irgi atidavei édriniai dabarties masei, gražesnes sienas ar tą vaizdą pro durų



Raimondo Urbakavičiaus nuotrauka

akutę, kai paštininkas tiesia delanā tavo déžutės link, galési vaizduotės nebepriverauti ir savo novelėse neįkisti nė vieno veikėjo, nė vieno vardo, o ryte atsi-kelsi ir niekas tau nesutrukdydys valgyti sausus pusryčius iš nešvaraus dubenėlio.

O irtis, įveikti pasipriešinimą taip nelengva, kad net pavargsti ištraukdamas oro. Vėl. Nes tie, kurie sako, kad žmogaus natūra yra valgyti, miegoti, tuštintis ir kaip babuinams daugintis net ne natūraliaisiais periodais, o pasiskatinant garso ir vaizdo priemonėmis, yra visiški kvailiai. Pirminis silpnos juslinės išraiškos, bet visgi natūraliausias poreikis yra nustoti būti. Kaip vaikystėje mama apmuturiuodavo apsauginiais vilnoniais kokonais, smarkiai trūkteldavo už gobtuvo, kai susipindavo kojos ir nosimi vos neiškabindavai balos, taip ir suaugęs žmogus iš bejagiškumo reikalauja paspirties, kad kas padėtų, perneštę per seklumas, per mėšlo potvynius. Baltosios buteliais,

noru kažkam kažką ikišti ir taip išitikinti savimi, savo po-veikiu, ar nusistatyti žadintuvą, kad spėtum grižti, kol neapsigyvenai savo pasamonėj. Nes taip reikia. Ir reikia apsi-vilkti ne striuke, ne palnu, o tais spaudomais oro burbuliu-kais, kurie saugo gabenumus televizorius. Nes ateity reikės panaudoti visą lagaminą trapaus saugoto savęs, išversti ver-tynes ant žemės, išmesti protą, didelį žinių prikištą guzą, kažkokiai parodai, kažkokiam atiskaitymui, tik nežinau kokiam. Bet tobulék, krauk, išikrauk, *acme* baterija.

RŪTA JAKUTYTĖ

## Kaip pasiekti Mėnuli

I dalis



BORIS KRUTIJER

# Tuo didesnis posakių pasirinkimas

Nemirtingume! Kiek gyvybių atiduota už tave.

Optimistui minusas prie minuso – pliusas, pesimistui – kryžius.

Naujos knygos sensta greičiau negu senos.

Pasiekės tikslą, tampi taikiniu.

Iš žmogaus, kuris džiaugiasi svetima sėkme, galima sulaukti visko.

Vyrai miršta greičiau, užtai ilgiau nesensta.

Niekas taip negadina asmeninio gyvenimo, kaip šeimyninis.

Kuo mažesnė žodžių laisvė, tuo didesnis posakių pasirinkimas.

Geriau su žmona ginčytis dėl niekų negu laukti rimtos priežasties.

Prie vienatvės įprasti lengviau, kai tau niekas netrukdo.

Viešpatie! Gelbék mus, nuodémingus, nuo tu, kurie neturi nuodémium.

Šviesi ateitis dar parodys, ar mūsų praeitis buvo iš tikrujų tamši.

Ideologiškai pakaustyti lengviau pakinkyti.

Imkim ir išsirinkim geriausius!

Tokio varianto mes dar nebandėm.

Senatvė – tai toks laikas, kai pradedi skaityti iš naujo knygas, kurių neskaitai jaunystėje.

Sunku gerbti žmogų, su kuriuo nė karto nesi gėrės.

Įkvėpimo reikia poetui, Pegasui pakanka avižų.

Nuodémė skustis gyvenimu tam, kuris dar sugeba nusidėti.

Vyrai! Nežeminkit moterų savo kilnumu!

Kokia laimė, kad Dievas sukūrė Ievą ne pagal savo paveikslą.

Atgaila be nuodémės – dar didesnė nuodémė negu nuodémė be atgailos.

Jaunystė – šauktukas, senatvė – klaustukas...

Baltos varnos pulkais neskraido.

Dievai gyvena tol, kol yra kam jais tikėti.

Jeigu protinges žmogus, tai būtinai priekvailis.

Bijokit nykštukų! Jie visada smogia žemiau juosmens.

Nespėj rasti vietos šitame pasaulyje, o jau laikas keliauti į aną.

Aš dar galiau suprasti klasinę neapykantą, bet klasinę meilę – tai jau ištvirkimas.

Proto nutekėjimas prasideda nuo jo plovimo.

Menką išgérīmą visada gadina gausi užkanda.

Protinges žmona visada atleis vyrui, jeigu ji kalta.

Tai, kas jaunystėje ne tavo kišenei, senatvėje – ne tavo dantims.

Ne kiekvienam užtenka proto, kad juo nesinaudotų.

Tegul jau liaudis kalba ką nori, negu tyli velniai žino apie ką.

Ne viskas, kas iš aukščiau – Viešpaties, kai kas ir iš paukštelių.

Padori moteris neapgaudinės visų vyrų dėl vieno.

Fortūna ir Temidė dirba pakaitomis.

Dažniausiai drabužius keičia nuogi karaliai.

Nelauk greito problemų sprendimo iš tu, kurie jas sukuria.

Kaip reikia prajuokinti likimą, kad jis tau nusišypsotų.

Susitarti su kvailiu galima tik jo sąlygomis.

Tuos pačius pažadus reikia duoti skirtingiemis žmonėms.

Palinkėjimas: turėk tu tiek pinigų, kad galėtum asmeniškai įsitikinti, jog ne jie laimė.

Taupykite viltis juodai dienai!

Seksas gali pakeisti valgį tik iki pusryčių.

Nebijok gandų apie save! Bijok tiesos!

Kai tau spauna į sielą, retai nepataiko.

Švyturys į moters širdį yra jos krūtinė.

Genijų skaičius auga nepripažintųjų sąskaita.

Gyvenu viltimis, kitų pajamų egzistuoti neturiu.

Išankstinis atgailavimas nuodémę padaro visiškai beprasmišką.

CARON A. LEVIS

# Leidimo rašteliis

Pernai vasarą Vilniuje buvo surengti kanadietių ir amerikiečių išvažiuojamieji kūrybinių rašymo kursai „Vasaros literatūrinis seminaras“ (*Summer Literary Seminar*). Seminaro dalyvių literatūrinį konkursą laimėjo Caron A. Levis. Autorė dėsto meną Niujorko mokyklėse, rašo pjeses. Čia publikuojame konkurse laimėjusį apsakymą.

La-abas.

Veikia?

Būk tai girdžiu save. Save.

Čia vibrojumas aidi ar pastate, ar mano galvoj. Koks skirtumas. Cha.

Vis tiek gi niekas neklauso, a ne?

Jūs visi gal jau vis tiek dabar išspirdolinot iš pastato, ir kas klausos pranešimų, kad jé skelbia kas penkios minutės, būk tai norėtū kažin ką ikalt galvon visiem žmogam visam Bronkse.

Ogi čia kalba NE jūs dyrkarius.

Čia. Kalba. Nesa. Ir šian aš nieko nepadarau.

Aš tik plūsmo debesėlis, i vyskas.

Jo. Aš nieko nė negirdėjau, va tik prajta savaitę tą pizē, ATSPRĀSAU, ta šizē, kaipgi jí, pasakė per pamoką.

Taq aš prastumsiu. Kartais net namų darbu pakišu, o jeigu jí mane nepraleis, kitaip metais vél pasimatysim, o jús žinot, kad jí gi ne-norai, bo aš plūsmo debesėlis.

Ji sako, čia tas baisiai karštias oras, katras šunta no lavos. Nu, kaip iš vulkano. Ir jis toks pat mirtinas kaip pati lava. Gali užbombint negyvai. Nors nematomas, gali užbombint. Kaip jum patinka? Cha, tai va. Man patinka. Tai aš. Pasdarysiu tokią tatarę.

Aš tik sakau, žmogai, geriau pasisaugokit. Tik sakau, jei kas nusvilo, aš nekalta. Aš nieko nepadarau. Čia tik mano nematomas karštumas.

Aš ten sédėjau sau, ketvirtą aukšto kalidorių, kur visad būnu, nestovėjau, nestimpinai, nešūkalojau, neleidau muzikos – tik sédėjau atsipūtus, o ponas dyrkarius priėjo ir klausia, kurš turėčia būt.

Velnys.

Saugsieji visad nori, kad niekur nelistum, o kai nelendi – va tau. A ne? Jis mano, aš nežinau, kodėl užsisėdo ant mane, o ne kitų, kur duodas čia po kalidorių. Būk tai aš negirdėjau, kaip mano bobutė vakar su jo telėfonu kalbėjo.

Aš ją atidaviau *jums*, ji sako. Dabar ji *jūsų* rankose, sako.

Aišku, jis nežino, kad taip ir iš tikro padarė. Negali pasakyti jam, kad mane išspuria lauk, bo tas gal ne palei įstatymo. Bet jí vis tiek taip doro. Sako, jai per sunku su paaugle.

Bet jis nieko nežino. Jis tik dirba savo darbą, tai vél mane klausia, kurš tu kurš tu kurš tu.

Tai aš sakau:

Žinot, pone Sobersai, jūs mano mėgiamiausias dyrkarius iš visų. Tikras. Jau pradinėj sakė, kad dyrkarius mum draugas, bet anksčiau tokį nemačiau. Tikras daiktas. Jūs tikrai...

Bet tada kitam gale pasidarė kažkoks vairuk makaras, tikriausiai vél té aštuntokai vieni kitiem akis kabina, aiškus dalykas, ir jis nupirdolino tenai, kažkā mat padarys. Su tais aštuntokais nieko nepadarysi. Be šansų. Bet jé suveikė taip, kad jis nuvarė negavęs iš mane atsakymo, ir tas buvo fain, bo aš lig dabar krapštuoj galvą ant to atsakymo, kurš turėčia būt.

Galvoju, jei būčia su tais mušeikom, tai gal jau dabar būčia aštuntoj klasėj.

Bo jei čia klausos kas nors, kas nežino, aš dar šeštą. Trečius metus. Faktas. Pasidarysiu tatirkę.

Jūs ten girdit?

Dar veikia, ką?

Kaip sau norit.

Žékit. Dyrėktarius visad nori nugrūst mus klasėn klausamas, kur tu turėtum būt, a ne? Jeigu norėjo, kad mes sédėtum klasėj, tai reikėjo pastatyti šitą šūlę su *sienom*, kaip priklauso, o ne su tokiom pusiau sienom iš kardonė, tipo *po atviru dangum* ar ką. Vienintelės klasės su tikrom sienom ir durim – va kompiuterių kabynėtas ir mokslų klasė, ir va šita tiesiai prieš mane, kur nauja speciellis *meno* programa.

Šita su durų rankena, katra sako, pasuk šitą šūdą va taip, pasuk šitą šūdą va taip, ko bijai, pasuk šitą šūdą va taip.

O gal šitas kalidorius man šian per garsus, ar ką, nežinau. Dažniausiai šūlén einu tik dėl to, kad kalidoriu triukšmas, ir mergos juokias iš ko tik nori, bet šian man gal čia nuobodu. Mažu man ausys sopa. Žinau tik kad abiems rankom lenkiu tą rankeną, ir neatidaro, bo duris čia užrakina. Girdit mane?

Užrakina. Būk tai čia lobis ar kas, o ne sumauta klasė. Ir turi būt saraše, kad iaveitum. Kaip klubas ar kažin koks šūdas. Čiagi šūlė, ne naktinis klubas, ką? Kaip jėm leidžia būt šitokais vipais? Jūs girdit?

Vakar aš užmečiau akį pažét, kas ten dedas, tai toks makytojas, tas kietulolis, tamsus ir sultingas kaip bobutės padažas, raumenys kaip nulieti, plaukai garbanoti – saldainiukas kaip reikiant, – sako, atsiprašau, tavęs nėra programoj. Atsiprašau, turėtum būti saraše. Atpiprašau, tavęs nėra saraše, tu negali čia būti, turi nešt savo suknistą muilą į savo suknistą klasę, turi eiti ten, kur turėtum būt, kur turėtum būt? Visi nori, kad eiciu, kur turėčia būt, bet niekas šitoj šūlėj nežino, kur yra tas supistas šūdas.

Nu, jis per daug ketas, kad šitaip atsiprasišnėtų, tai aš išėjau. Bet šian aš vél čia ir i duiris gerai TRINKT. Čia mes gi taip darom duiris, a ne? TRINKT, TRINKT. Tė nauji makytojai, jé neprate, tai kartais tipo īšeina ir sako baikit. Trinkt trinkt trinksėjimas šitoj šūlėj trinksėjo no visos pradžios, o jé mano, mes baigsim, bo Atrodo Rimtuoliai. Cha. O ką jé padaris? Anadėn girdėjau kaži kokė lankytakai sakė, kad tokią šūlę reikia tésiog sudegint, bo jau niekas jos neišgelbės.

TRINKT TRINKT.

Tam gražuoliui makytojui turiu kai kaišeniuoj.

Toksai Malikas buvo šitoj klasėj dvi sauvites, tai man papasakojo. Kaip jé žaidžia žaidimus ir bazarina apé tokius bezdalus kaip jausmai ir kitoks šūdas. Ir kaip jé gauna užkandį. Kaip visi namų darbai tai tik kad leidimo rašteli jėm pasirašytų tėvai arba globėjas ar dar kas tą vienąkart. Tada jé éda užkandį ir žaidžia savo žaidimus ne tau Martynai kas kėkvėnoj savaitėj visą metą.

TRINKT.

Paklausiau Maliko, kam jėm tokia didelė klasė, tai jis sako, bo jėm reikia vienos, bo jé žaidžia žaidimus ir pamankštojasi ir kitą šūdą, bo jé makaluoją savo kūnus, bo ten vaidina. Kai paklausiau, kokią rūrą ten vaidina, jis tipo sako, žinai, kaip tėtras. Klausiu, apé ką tas tėtras, tai jis sako apé gyvenimą. Andžerina sako, apé kaip padaryt geresnį gyvenimą. Man šviečias kaip bezdalai, bet jé dėl to nusi-plauna no socelinii mokslų.

TRINKT TRINKT.

Nežinau dėl ko, nežinau dėl ko.

TRINKT TRINKT.

## Leidimo raštelis

Atkelta iš p.11

Kažkas atvarė pasižet, kas čia daros, ir pražojo duris per pirštą. Aš šmurkšt per tą plynį, jokį darbas. Tipo plūsmo debesėlis. Ir jau viduj.

Visi sėdi didelj klasėj ratu. Ratu snukais vieni prė kitus – kokoj gi klasėj taip tu pasėdési? Sakau labas Malikui, ir Andžerina čiaukšteli pirštai. Ano makytojo čia nėr. Tik ta kita, mažė, nė nežinau, ar ji kokia pusiau juočkė ar pageltus, ar tik šiaip vaidina. Ji moklina ratus palei kedes ir iš dėžes dalina užkandj, mažu tas bjaurias miuzilių plyteles, nė nežnau.

*Kuo galu padėti?* – klausia ji mane ir visi veizolina. *Tau ko nors reikia?*

Visi veizolina. Melinda ir Andžerina šypsos, bo laukia, kad aš iškirsiu savo numerį ir visus prajuokinsiu kokiui šūdinu bageriu. Tairaikas, nežinojau, kad ir jis čia, tas irgi savo gražias akutes iðdūrės į mane. O aš galvoju, aš gi čia ne dėl to, ko aš čia, bet man susimaišē, kaip tas raštelis vadinas. Liaudis sako ei ei ir žiūri į mane, o ta makytoja jau atrodo užsirauskus, sukryžiavo rankas, ir jeigu vėl paklaus mane ar man ko nors bet ji sako kur tu turėtum – o Tairaikas sako *ooo* ant tavęs *deda, niaugi* tu jai leisi – ir man susimaišē, tai sakau, girdėjau čia jėm duoda užkandj.

O aš mėgū užkandj.

O ji bišk atsidūsėja. Kiti gal nė neužgirdo, bet aš užgirdau. Nors čia nė grameilio to atsidūsėjimo, katrą atsidūsėja mano bobutę, jis toks pat šaltas, toks pat matytis, būk tai še tau ir žiema, ir aš matau kiekvieną jos kvapeli, kai sako, kad mielai duotų, bet atliekamų neturi, o aš čia nepriklausau, tai turiu išeit. Man čia ne vėta. Būk tai ji žino, kur man vėta. Nieko nežino. Ką žino? Ji net netikra makytoja, a ne? Kokia tikra makytoja bazarina apé gyvenimą?

Visi veizolina, ką aš padarysiu makytojai, katra kalba man plytom, bo jė žino, kad Nesos nesustabdys jokė intilėkçijos testai, Nesa nesėdi rankų sudėjus. Ji kai užplėšia, kai suskelia numerį, visi apsišika iš juoko, o kai išcina pikta pastimpint, kalidorius per septynias sekundes pasdaro tuščias. Tai jė veizolina, bet kodėl ašia, dėl ašia dėl ašia ir ji kartoja ir jė veizolina ir aš *turiu kažką...*

Bet ji goglina ir dalina užkandj iš dėžes visiem, kas sėdi apsibezdėj rately, bet ne man, ir visi veizolina, laukia, bo mano réputicija visur pirma mane, tai aš nuvarau teinai ir dėl ašia dėl ašia ir sakau EI, DUOK MAN UŽKANDJ. Oji sako man čia ne vėta ir malonėčiau išeiti, bet man noris pasibūt, tai aš būnu, o ji vis tiek neduoda man užkandj.

Tai aš kalbu Malikui, nes jam čia vėta, ir sakau, kad paimtų man užkandj iš tos pinodos makytojos – AT SIPRAŠAU – jau AT LEISKIT gi – iš makytojos.

Tik ji gi neleido jam, bo žinojo, kad čia man.

Ir ji vis kartojas, kad manęs nér programoje ir aš čia neturiu būt čia neturiu būt, prašau išeiti ir išeiti ir išeiti tau čia ne vėta tau čia ne vėta ne vėta ne vėta tau čia ne taučianė taučianė tačnia...

Nu, ką ji sako, tai to aš čia atėjau suveikt.

Lendu kišeniu ir ištrauksiu, ko čia norėjau parodyt. Mano eilékraši kvaila anglų makytoja iškabino skelbimų lentoj kalidorių, tikriausiai šyrt. Kam ji ten tą šūdą kalidorių pakabino, nežinau, niekam nereikia to šudo tenai matyt. Nesvarbu, koks geras, jeigu makytoja iškabino, tai tu myžnus. Dar gerai, kad nujėmiau, kol niekas neprädėjo mane špilkint. Bet pasilikau kišeniu, ir gal mane jidės sarašan, bo čia meno programma, nauja specéliai programa, o eilékrašiai menas, ir mano eilékrašiai apé gyvenimą, Malikas sakė, kad čia taip ir doro, tai mažu. Mažu.

Tai, sakau jai, čia jum turiu kažkā.

Bet dabar ji apsivožus prasijoja kažkam pasilikst savo vietoj, kol ji mane išvaris, ir matau, kad čia Devonas. O prė jo Hektoras, tas špilkina Šavan, ta flirtina su Džeimsu. Ir aš dabar matau, kas čia dedas.

Zinau, kam čia vėta. Turi būt blogas, kad tau čia vėta. Andžerina sako, kad jėm aiškina, kad jė čia specéliai atrinkioti, bet faktas reikia tik kad turėtum tévą kalėjime, seserį, katra bėga iš pamokų, pasidarius vaikeli, papuolus pas farus arba nustojus eit šūlēn. Ryzikos grūpė. Šūlē taip užvardina blogus vaikus. Ryzikos grūpė.

Prablėma, kad šita makytoja mano, kad aš ne jos saraše, tai ne ryzika, ir man čia ne vėta, bet aš jai toj parodysiu. Aš plūsmo debesėlis.

Ji vėl būgnina, kad aš išeiciā, tai aš sakau AŠ NEKURČIA, A TU KURČIA?

Tada ji sudomaujasi į mane. Būk tai ji šuva, o aš skardinė, katra atsidarė.

Tai iš kišeniaus ištraukiu ne eilékraši, o vieną iš smėgiukų, katrasis buvo prismėgtas, ir prikišu Andžerinai prė snukio, ir ji atšoka, bo žino, kad aštrus. Makytojai reiktu žinot. Jai. Reiktu. Žinot. Tą.

Tai aš užsivedžiau ir pradėjau stimpint. Ta didelė klasė, daug vietas, ir aš tą pagau- nu. Žinai, ten sienos apmuštos to žaliu popėriu, būk tai jai norėjosi, kad čia matytis kaip žolė, o ne kaip sutrūkinėjus baltuma kaip visos kitos klasės. O ant to žalio popėrio visokė pėšiniai ir užrašai, katrė triedžia šūdą apé pasirinkimus. Būk tai čia kažkas iš tikro gali pasirinkt. Aš porąkart pastimpinu apé jų kėdžių ratą. Grindys vis tiek purvinos kaip visur.

Dabar jau ji matos realiai persiutus.

Kokia tavo pavidė? – klausia mane.

Kokia tavo pavidė? – klausia pati.

Ji sako čia neketina žaisti žaidimų tai aš ir vėl sakau KOKIA TAVO PAVARDĖ?!

Ji *stengiasi* nekrūpčiot.

Girdžiu, kaip Malikas sako, čia Nesa, aš prijeus užvažiuoju jam per galvą, sakau tam šikniui, kad užčiauptų savo supistą srēbtuvę, bojis šūdo gabalas.

Makytoja vėl prieina ir varo apé kaip ašia kalbu ir kaip jai čia mokint.

Jo, aš gi *žinau*. Ko gi aš čia einu, kaip tau matos? – paklausiu. Taigi dėl išsaulavimino. Sakau jai, kad baigtu man grizint ir duotų užkandj. Paklausiu, ar galiu mostelėt sulčių, gerklė išdžiūvo, ji nieko nesako.

PUIKU.

Aš jai nepatinku. Puiku. Man ji ir nepatinka. Sakau jai TU MAN NEPATINKI.

Nuvarau prė galu, kur stovi makytojos stalas, o ant jo guli mobiliakas, tai aš pajemu, bo visad turiu kam paskambint. Bet tas užrakintas. Ji sako, kad padėčia, būk tai aš pavogsiu ar ką. O ji vėl sako, kad išeiciā, ir kaip jai čia reikia mokint, bet aš nematau,

kaip ji mokina, tik rėkia ant mane ir kišas mano reikaluos.

Čia jė turi mikrobangę ko tik nori, tai nuvarau pasižet. Sakau, gal ten dar bus kokie popkorno, ir tada ji klausia, ar man iškvies apsaugą. O aš sakau, pirmyn, kvieskit. AŠ MYLIU APSAUGĄ. Ji klausia, ar tikrai jai reikia iškvies apsaugą, aš sakau, jai nieko nereikia, bet jeigu nori iškvies apsaugą, tai pirmyn. Apsauga vis tiek tikriausiai neateis. Jė tingi. Ir jei ateis, tai tik išves mane, pakruš smegenis ir paleis. Apsauga mane visada paleidžia.

Tada ji kažkam sako pakvieskit apsaugą Dabar Pat, o aš pamatau tas patogias kedes prė makytojos stalo, tai atsisėdu.

Bo man patinka patogumas.

Ji sako, kelkis, man čia negalima sédėt. Ji sako man čia ne vėta. Tai aš sakau TAU čia ne vėta. Bet nėr laiko, tai aš atsistoju ir ranga kišeniu – ne kad man reikia to popėriu, bo aš insidējau mintinuos, kai parašiau, ir šep turėjau pirmiausia kalbėt į mikriaką, o ne kad prismėgtų prė kažkokios durnos kalidoriaus lentos, o KAS DABAR TURI MIKRIAKĄ?! Cha, jo. Kas. Dabar. Turi. Mikriaką.

Jūs girdit?

Cha.

Jeigu. Aš.

Mat Nesa.

Jeigu būčia.

Jeigu būčia skystis.

Jeigu būčia skystis, būčia Gazirovė Sierra Mist.

Skaidri ir gražiaus burbuliukais.

Pagazot jūsų baliu.

Vési skardinėj.

Švari podely.

Bet jeigu mane išlijesit, nereikia šluostyt.

Aš dingsiu. Pakylu, pašoku.

Išgaruoju.

Išlietas rūkas niekur neis

tik viršun.

cha.

kas ten girdi mane?

Sakau, jūs čia girdit?

Per mikriaką gerai duoda, a ne?

Jo. Gerai. Šitaip aš padaryčia. Bet nedrau.

Bo ji vis dar sako negalima, o aš žinau, kad nieko negirdės, kol neužčiaups srēbtuvės, katra vemiai tą šūdą prašau išeiti pakvieskit apsaugą, ir neparodis pagarbos, o aš stoviu, o ji nė gramo pagarbos, tai galvoju reikia kas padaryt, kad ji man pagarbos, tai surėkiu ūhū jos veidan ir stveriu tą eilékrašio popėriu ir tą suglamotą maišelį no Doritos čipsų, katras mano kišeniu, kišu viską mikrobangę ir užsuku didžiausią laipsnį ir viskas pavažiuoja lėpsnom.

O ta makytoja greita. Oi greita. Bėga, šoka kaip pasiutus. Ji pavažiavus, rėkia ei ką jūs, tada atidaro dureles, išema tą maišelį – nogom rankom – ir tryplia ant jo. O vaikai sako, o šūdas, ir juokias. Ir aš jokiuos. Bo man faina matyt, kai žmogai gesina gaisrą.

Ir užgesina ir žiūri į mane ir sako kurgia apsauga, bet aš turiu išeit. Dabar. Pat.

Ir kažkas sako, o šūdas.

O aš atsigrežioju ir matau, kad ne viska rugiebus. Užgesino maišelį, bet nepamatė eilékrašio, tas gal išspirdolino degdamas, bo

lépsnelės šokoja no popériu ant jos stalo, ir ji toj šoka tenais, ir aš nebejokiuos, bo ji ei-na prė mane susidorot ir mano, kad pa-stums, o aš sakau NELIESK MANE! Stu-mia mane ir sako išeik TUOJAU.

Bet aš sakau NESTUMK MANE. Ir iš-sitraukiu iš kišeniaus kitą smėgiuką, ir va-ravu va TAIP. Tiesiai jai prė veido – nepati-ko, a ne?

Nepatiko mano lakas, a? Sakau jai, ma-no nagai faaaini, a ne? Ir sakau jai, kad ŽĘ-TU SAVO DARBO. Sakau NELIESK MANE. Šitaip mane nenugesinsi, būk tai aš koks suplésiotas trupinių maišas. Tu. Man. Nepatinki. Kokia tavo PAVARDÉ? KO-KIA TAVO PAVARDÉ? TU MAN NE-PATINKI!

O kažkas sako GAISRAS.

O ji kažkur jau už mane ir sako VISI LAUK. Ir lieja sultis ant stalo, ir tvatina švarkeliu. O Malikas išlekia trinkt durim ir rėkia:

Šūlē DEGA! Visi LAISVI!

Visi klykalioja, griebia savo tašes, varo per duris ir trinkt trinkt trinkt čiužia lauk. Tik ne aš, bo aš neisiu Kol.

O makytoja pakelia veizolus, o aš dar čia, ir sako EIK. IŠEIK. TUOJ.

O aš sakau TYLIAI. Išeinu, kai gausiu.

O ji veizolina į mane, būk tai aš kalbė-cia kinietiskai ar kokį šūdą, ir sako GAUSI KA?

SAVO UŽKANDJ.

Noriu savo užkandj. I vyskas.

SAVO užkandj. Girdėjau, reikia rašte-lio, kad gautum. Tai ar galima?

Ji veizolina į mane prisimerkus, mat gal dėl to, kad jau kyla dūmas ir

mažu jau sunku jai mane sužiūrėt. O dūmas jau pavarė, bo gražū žali popėriai pasviilo, ir mano gaisriukas jau metas prė sienų. Ji pamato ir atgręžiojas, būk tai netikėt ką mato, ir jos akys didelės, ir ašaroja, būk tai jai daugiau nér ko gesint gaisras, kai sultys susibaigojo. Būk tai sustingus, ir žiūri sienon, bet klausia mane, būk tai šnabžda, dar kartas, ką?

Jézau. Bliaamba. Mažu ji apkurto?

SAVO LEIDIMO RAŠTELĮ. KAD. AŠ. GALĖČIA. PRI. KLAUSYT. ČIO-NAIS.

Jézau.

Ko tau matos aš noriu?

Bet ji nė atsakymo man, bo kažkas pa-leido sireną klasėj čia staugia garsiau kaip staugte. Krūvos makytojų, ir ponas dyrėktarių, dabar jė čia atšokuoja su gesintuvais, mato stala ir lėpsnas, bet ne mane. Tai aš eim pro duris, varau kalidorium, laiptais, ir apsauga lekia pro mane, o mane nemato. Ir aš atvarau prė apsaugos stalo, kur nieko nér. Galėčia pravaryt pro paradines duris, bo aš nematoma. Gaisrinykai mane nesustabdis, kad varau iš niekur.

Bet aš palausiu va gi čia. Pasédėsiu patogiai kėdėj, prė tuščio stalo, kol apsauga parvaris atgal. Bo niekur kitur neturėčia būt. Laiko turiu sočiai, o šitas mikriakas dėl VP. Dėl viešo pranešymo, faktas, bet čia kalba NE jū